

૭૮૬

બારી તઆલા કરમાવે છે કે,

“મારા તે બંદાઓને (અથ નબી) ખુશ બળરી સંભળાવી દયો
કે જેઓ વાતો સાંભળે છે, (અને) તેમાંથી ચારી વાતની
તાબેદારી કરે છે, એજ લોકોને અલ્લાહ તઆલાએ હીદાયત
કરી છે, અને એઓજ અકલમંદ છે.”

શમશીરે સદાકત.

અથવા

હુસામુલ હરમૈનનું પોકળ.

રથી અને છપાવી પ્રસિધ્ધ કરનાર—

હાશિમ યુસુફ બરૂયા. “પ્રાર.”

ઈશાઅતુલ ઉલુમ.

મદ્રસા મોહમ્મદીયા અરબીયા ઈસલામીયા. રહિર.

હારમાંબા નંબર ૨૦

આવૃત્તિ પહેલી.

પ્રત પાંચ હબ્બર.

કેટલાક સાહેબો તરફથી બેટ.

સન ૧૨૨૬. ઈસ્વી.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૨૫૭૩ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ રત્નમશાઈ ૨૧૮૩૮

વિષય પૃ:૫૨

વિચિત્રી મુળકાનહુ વ તઆલા

વરસસાતો વરસસાતો અલા રસુલેહી મનિર્તઅ.

એહલે ઇસલામની ખીદમતમાં મારે આ નાનકડું પુસ્તક ધરૂં તે પહેલાં જણાવવાની રજા લઉં છું કે મારૂં તા. ૨૬-૧૨-૨૫ ને ર.જ એક ધણેજ વિચિત્ર મુનાજરો રાંદેરમાં થઇ ગયો, જેમાં ખીદમતીઓ તરફથી મુનાજર, નામના કહેવાતા મોલવી હકમત અલી લખનવી ખીદમતી, અને એહલે સુન્નત વલ જમાઅત તરફથી મુનાજર, શેરે યુજરાત મૌલાના મૈલવી હાફેજ મોહમ્મદ ફરૈન રાંદેરી સાહેબ હતા. મુનાજરોનો વિગનવર એકવાલ તો પરચાઓના રૂપમાં ધણા સાહેબો તરફથી પ્રગટ થઇ ચુક્યો છે, એટલે બધી વિગતનો ખુલાસો ન કરતાં માત્ર હુંકમાં એટલું જ જણાવું છું કે મુળ ખામન મુનાજરોની એ હતી કે ખીદમતીઓ હઠરાતે દેવમંદુર ક્રે સામેન કરશે પણ એ વાતનું છેવટ એવા સપ્પોમાં આવ્યું કે “હિંદુસ્થાન ઇમાનની ઇમારતના અક્ષરે અક્ષર મોહમ્મદમાં નથી. એ તમે તેના અક્ષરે અક્ષર કાઢી આપો તો હું મારી હાર કબુલવા તૈયાર છું અને હવે હું બીજા કોઈ પણ વિષય ઉપર વાદવિવાદ કરવા માંગતો નથી.”

ઉપલાં વાક્યો ખીદમતી સાહેબના છેવટ સુધી રજાં એટલે મુનાજરોને છેલ્લી સલામ કરવી પડી. એ ખામતનો ધણો ખુલાસો મેં મારા હેન્ડબીલમાં છપાવ્યો હતો, અને આ પુસ્તકના એવા બોહતાનમાં એ ખામતનો સંપૂર્ણ ખુલાસો છે. તે બે વાંચનાર જોશે તો જણાઇ આવશે. મુનાજરો પછી એહલે ખીદમતનાં પણ ધણા પરચાઓ છપાઈ બહાર પડ્યા. તે બે કોઈ મુનાજરોમાં હાબર રહેલો માણસ જોશે તો તે પરચાઓના જુડે માટે અજબમાન, અલહરીકના જાહો વાપરવા વગર રહેશે નહીં. ખેર એ મુનાજરો પરથી મારી સમજમાં એ વાત આવી કે બીચારા અમલજુ લોકોને બેહકાની માત્ર પૈસા કઢાવવાને માટે એઓ એહલે હકને કાફેર કહેવામાં પોતાને ધણા બહાદુર સમજે છે, અને માત્ર પોતાની હોઝબ પુરવા કોઇ યુમરાહ થામ તેની પણ પરવા કર્યા વગર જેમ ધ્યાનમાં આવે તેમ બકવો કરે છે. અને એ નિય નેમમાં ફાવવા એઓએ પોતાનું હથ્થાર હુસામુલ હરમૈન બનાવ્યું છે. હવે એ કીતાબ કેટલી બધી તરકડી છે, તે જણનારાઓ તો જાણે છે. પણ જોઓ અંજાણ છે, અને જોઓ હુદું પણ સારી રીતે જાણના નથી. તેઓની જાણ માટે મેં મજકુર કીતાબ લખવી યોગ્ય ધારી પબલીક સનમુખ ધરી છે. બે કે હુસામુલ હરમૈનનું પેકળ હુદું રિસાલાઓએ તો કમારનું પ્રગટ કરી દીધું છે. પણ ખાસ કરી યુજરાતમાં યુજરાતીમાં એનું પેકળ પ્રગટ કરવું જરૂરી ધારી મેં આ રિસાલો લખ્યો છે.

વાંચનાર બે એને પુરો જોશે તો તેને ખાતરી થશે કે ખરી હકીકત શું છે. મેં હરેક બોહતાનોને બોહતાન સામેન કરવા માટે બન્ને પક્ષની કીતાબોનીજ ઇમારત કામમાં લીધી છે કે જેથી કોઇ પણ માણસ નકાર ન કરી શકે.

ખામ લોકોથી આ વાત જાની નથી કે ખીદમતીઓની મંજૂરીમાં અને યુજરાતમાં માત્ર મુજીબ અમલના તાલુકા પરનો, મિરાસીઓ, અને અલજુ બનારસીઓ વગર બીજા કોઈ પણ

એહલે ઉલ્લમાંથી નથી. એઓની અકબર વાંચેલાં બેઠાં છે. અને કાંઈ દરખાસ્તો બીજી કાંઈ નથી. અને વાંચેલાં માત્ર એહલુલ્લાહને માટે આંચી અને તાલેલાં પદ્ધતી જેવી શું રસમોની યુનવાદને મળ્યું ન કરવા વગર બીજી કાંઈ નથી. એઓની સામીદ કારંદીદીનું જે વિગતવાર જ્ઞાન કરવા એથીએ તો મેટાં પુસ્તકો લખાય પણ હું તો એવી નજીસતમાં હેલું કેટલું પત્રક કરતો નથી. મેં તો આ પુસ્તકમાં માત્ર જે જાગતો આમ લોકોને જણાવવી જરૂરી હતી તેજ જણાવી દીધી છે.

મને હેરત થાય છે કે હાલમાં એઓના જે મુનાજરો છે તેઓએ એહલે મુજત વલ જમા અતના અસંખ્ય ખાસકાઓ ખાધાં છતાં હજી પણ અસતકની આમડીને જેવી ને તેવીજ બતાવે છે. અને તો લાગે છે કે શયતાનની આમડી પણ એટલી બધી બેહવા ન હશે. બીજી હેરત પમાટે એવી વાત એક એ છે કે એઓના ચુરે ધંડાલોની સવારી જ્યાં નીકળે છે ત્યાં તેમની પાછળ સો પચાસ મિરાસીઓ, સો પચાસ અબજી બનારસીઓ, પીઠાંઓમાંથી હાડ તાડી પીને હાલમાં મોટી લોકોને લઇને ફરે છે. એથી ખુદા જાણે એઓની શું મતલબ હશે? પણ જાહેરી દેખાવ પરથી તો જણાય છે કે કાંઈ જબરદસ્ત છુટારો પોતાની સોસાયટી સાથે ફરવા નીકળ્યો છે.

છેવટે ટુંકમાં જણાવવાનું કે મેં દરેક ખાતરનો વિગતવાર ખુલાસો મુજબ ઇબ્રાહીમમાં લખ્યો છે જેથી આ જગ્યાએ વધુ લખાણ કરવાની જરૂર નથી. અને છેવટે કહીશ કે જો મારી કોઈ જગ્યાએ કાંઈ ઇબ્રાહીમ વિગેરેમાં જુદા થઇ હોય તો તેથી મને વાંચક વર્ગે દરગુજર કરશે. અને છેવટેનો મારો પોશ્વર એ છે કે તમામ સ્તુતિ રખમુલ આલમીને માટે છે; અને દુરૂદ, અને સલામતીઓ તેના ખ્યાર હખીમ મોહમ્મદ મુસ્તુફા (સલ)ને માટે, અને તેમની આલ, તથા તમામ મોમીનોને માટે.

આર.

રહેર તારીખ પખી ફેબ્રવારી ૧૯૨૬

મિત્રમીહી સુખહાનહુ વ તઆલા.

હમ્મો સલાત પછી એહલે ઇસલામની ખીદમતમાં ગુઝારીશ છે કે આજ સાંચા વખતથી આપણે જાણીએ છીએ કે સુખત વલ જમાઅનના હમ્મદયા મર્ગ આલીમોની શાનમાં બનાવટી બોહતાનોના આધારે નીચ કુમશા તેઓના અકાપદની ઉપર કરવામાં આવે છે. આજ વરસો ચયાં આપણે જાણીએ છીએ કે દેવખંદી અને બરેલવી આલીમોમાં કેટલાક મસઅલાઓમાં મતફેર ચાલે છે. તેમાં બન્ને પક્ષો તરફથી પગલીકની જાણુ માટે, તથા પોતાના મતની મજબુતી માટે હાખલા ફલીલા રીસાલાઓના રૂપમાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે. એ વાત એ પ્રત્યે લક્ષ આપવાવાળાઓથી છાની નથી.

આમ રીતે આ વાત તો મનાયલી છે કે બ્યારે એક માણસ આજુજ થઈ જાય છે ત્યારે તેની જીભ સાંળી થાય છે. તેવીજ રીતે એનું છેવટ આવ્યું. જ્યારે સનદી હાખલા ફલી-લોથી બરેલવી પક્ષ આજુજ થઈ ગયો, ત્યારે ગાળ ગશેચ તથા બનાવટી બોહતાનોને સામા પક્ષને સુખ કરવાને માટે પોતાનો આધાર બનાવ્યો, કારણકે એઓ એટલું તો જાણતા હતા કે જ્ઞાનદાર આલીમોની સામે બ્યારે આપણે એવું વર્તન ચલાવીશું તો જરૂર તેઓ પોતાની જ્ઞાનનો ખયાલ કરશે. પણ જ્ઞાપાક છે દેવખંદીઓને કે મસઅલાઓની તેહકીકમાં આવ્યા જુઝા શબ્દોનો ઉપયોગ એક ઇસલામી હોવાની શાનથી તદ્દન બેઅજબીબર્ગો સમજી પોતાનું વર્તન સબ્યતાના માર્ગથી જાણીએ હતાંવા વગર એઓની ન ખમી જ્ઞાપ એવી અસબ્ય રીતને પણ ખમી. કારણકે ન્ને એમ ન કરે અને સુપકીદી અખતાર કરે તો અમણુ લોકો પર તેથી શું અસર થશે તેનો ખયાલ કરી સુધી રક્ષાને મુસલમાનોનાં પરોમાંથી સહાને માટે નાણુક કરવા પોતાની તમામ શક્તિઓનો ઉપયોગ કરી ધર ધર ફરી બીખ માંગી દીની તાલીમનો મદદરસો દેવખંદમાં ખોલી એહલે ઇસલામની ખીદમતમાં ખમી અને બન્ને સુધી પહોંચી જકયા ત્યાં સુધી તેની નાની નાની જાખાઓ ખોલી હમ્મો સલાત પછી એહલે ઇસલામની ખીદમતમાં ગુઝારીશ છે કે આજ સાંચા વખતથી આપણે જાણીએ છીએ કે સુખત વલ જમાઅનના હમ્મદયા મર્ગ આલીમોની શાનમાં બનાવટી બોહતાનોના આધારે નીચ કુમશા તેઓના અકાપદની ઉપર કરવામાં આવે છે. આજ વરસો ચયાં આપણે જાણીએ છીએ કે દેવખંદી અને બરેલવી આલીમોમાં કેટલાક મસઅલાઓમાં મતફેર ચાલે છે. તેમાં બન્ને પક્ષો તરફથી પગલીકની જાણુ માટે, તથા પોતાના મતની મજબુતી માટે હાખલા ફલીલા રીસાલાઓના રૂપમાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે. એ વાત એ પ્રત્યે લક્ષ આપવાવાળાઓથી છાની નથી.

સુધીમાં બહાર પાડ્યા, કે એઓ આજ નજીક બીદઅતો, અને ધર્મશાસ્ત્રને માન્ય કરવા કંઈ તોડ કોશીશ કરી રહ્યા છે. એ વાત મતીમાન મત્રોના બેનાર, અને દીવી ચોતરિયાઓ પ્રત્યે લક્ષ આપનારથી છાની નથી.

ઇસ્મે દીનની તાલીમથી બીદઅતો અને દલાલતોને મીઠાવવાનો હેતુ હઝરાતે દેવબંદનો હતો. એ કારણે શીતાની લક્ષકરને એઓ પ્રત્યે કોષ ઉત્પન્ન થયો. કારણ કે ઇબ્લીસને સર્વથી વધુ બિઝાર ઇસ્મે દીન પ્રત્યે હતો. તેથી તેણે સામેના પક્ષનો મુકાબલો કરવા એક આલીમના દીલમાં ખોટા ખોટા વિચારો ઠસાવી તેને હસદનો ખરેખરો નમુનો બનાવી દીધો. અને તેણે પોતાના આધારના આધારે હઝરાતે દેવબંદની અકસર વાતો માટે એવી હુજૂતોની ચીંગારીઓ કાયમ કાઢી કે શીતાના ફસાદની જગે જગ આગ લાગી. જે કે એહલે દેવબંદ કોઈ પણ વાત નકસી અને અકલી દલીલો વખર કરતા ન હતા. એમ છતાં એ આગને શાંત કરતાં એક મુદત વિતી ગઈ અને જ્યારે હવે એવી નકામી હુજૂતોથી એહલે ખરેલવીઓથી કામ ન બન્યું, ત્યારે તેઓના કલામોમાં ફેરફાર કરવા લાગ્યા. તેમાં કેટલીએક જગ્યાએ તો એક વાક્યને એક બીજી જગ્યાના એક એવા વાક્યની સાથે જોડી દીધું, કે જેથી મતલબમાં આકાશ પાતાળનો ફેર પડી ગયો. અને કેટલીક જગ્યામાં તો માત્ર પોતાની તરફથી વાક્યો બનાવી તેઓની તરફ તે વાક્યની નીસબત કરવામાં આવી. કેટલીએક જગ્યામાં તો શબ્દો તો તેજ રહેવા દીધા, પણ લખનારની સુરાદથી ઉલટું સમજાવી દીધું. એવા એવા અનેક પ્રયત્નો કરી આમ અબજુ ભેકેને એહલે દેવબંદથી બિઝાર ઉપજાવવા કોશીશો કાઢી પણ જ્યારે તેમાં પણ ધીમે ધીમે બધો ભેદ ઉધાડો પડતો ગયો ત્યારે એલમાએ હરમૈન શરીફને પાસેથી ઉપર જીજુવેલી બાબતો પ્રમાણે કલામોમાં ફેરફાર કરી જાતે ત્યાં જઈ ઉંડું ચાતું સમજાવી હઝરાતે દેવબંદ માટે કુફનો ફતવો લીધો. અને તે ફતવોને ધણા જોર શોરની સાથે હુસામુલ હરમૈનના નામથી પ્રગટ કાઢ્યો. એલમાએ હરમૈન શરીફને એ ફતવો તો આપ્યો, કારણ કે તેમાં એમની કલામોની ફેરફારની કરામતો હતી. પણ તેઓથી એલમાએ દેવબંદ છાના ન હતા. તેથી તેઓએ હઝરાતે દેવબંદને કેટલાક સવાલો એવા પુછ્યા કે જેમાં એહલે સુન્નત વલ જમાઅત તથા વહહામીયા શીરકાનો મતફેર મજકૂર હતો. અને કેટલાક સવાલો એવા પુછ્યા કે જે ઉપર એમણે સાહેબ એટલે અહમદ રઝાખાન ખરેલવી કુફનો ફતવો એહલે દેવબંદ માટે લખ્યા હતા. જ્યારે તેના જવાબો હઝરાત મૈલાના મૈલવી ખશીલ અહમદ સાહેબે લખ્યા જાતે અરબ દેશ ગયા, અને તેવજુ સાહેબોની આગળ બધો ખુલાસો કર્યો, ત્યારે કેવા કેવા વિષેલણોની સાથે ફતવામાં ખરેલવી બીદઅતીને, અને કેવા કેવા વિરોધણોની સાથે અલ્લામા ખશીલ અહમદ અને હઝરાતે દેવબંદને મનસુખ કર્યા છે, તે “અલમોહન્નદ” મંઘાવી કોઈ પણ માણસ જોઈ શકે છે. એ રિસાલો મોહમ્મદ યાહયા, મદરસા મઝહેરેલ ઉલુમ, સંહારનપુરથી ચાર આનાની કીમતે મળી શકે છે.

જે કે એહલે દેવબંદની સાથે મતફેર તો ધણા મસઅલાઓમાં હતો તેમાં કોઈ પણ અસલી વાદવિવાદને આગળ ન ધર્યો. માત્ર તે વાદવિવાદની દલીલો માટે જે રિસાલાઓ એહલે દેવબંદ તરફથી પ્રગટ થયા હતા, તેની ધ્યાતોમાં ફેરફાર કરી અસલ રૂપથી તેનું સ્વરૂપ બદલી નોખી ખરેલવીએ સવાલો કર્યા છે. કારણ કે એને ખબર હતી કે એહલે અરબ દીલી બાબતે સારી રીતે સમજતા નથી. અને મોટે ભાગે તો એવા રિસાલાઓ ત્યાં સુધી જતા પણ નથી. એ વાતને સારી રીતે સમજી એવા તો જઈ કપડાંથી ચોરી મુઘલ મઝહેરેલ ઉલુમ

મહાત્મા કહી શકી કે તે માટે એ આપણે એને છળકપટના ઉત્સાહના ઉત્સાહની પશુ ઉપમા આપીએ. તે અર્થને દાખલ કરાવું નહીં.

હવે જ્યારે એહલે દેવગંદ એ એલમાએ હરમૈન શરીફનો ફતવો મોકલના નામે પ્રગટ કર્યો. ત્યારે હવે કોઈ જગ્યા બાકી ન રહી. અને તેઓના રક્ષણનો કોઈ માર્ગ ન રહ્યો. ત્યારે અત્યુક્ત મુકત સુધી તો ચુપકોટી અખત્યાર કીધી. અરે હવે માત્ર જે રસ્તો અખત્યાર કર્યો છે તે એજ છે કે જેઓ સારી રીતે ઉર્દુ પશુ જાણુતા નથી, એવા અબજોની આગળ એમ સમજવવામાં આવે છે કે એહલે દેવગંદ જે ફતવો એલમાએ હરમૈન શરીફની લીધો છે, તેમાં તેઓએ પોતાની અસહ્ય ઇબ્દારતને બદલી નાંખી છે. માટે એઓની કીતાબો જોવી નહીં. અને વાત વાતમાં કહેવામાં આવે છે કે જેઓ એહલે દેવગંદના કુદ તથા અભિપ્રાયમાં શક પશુ કરે તે કાફર છે.

ઠાલા વાંચનાર ! આ રિસાલો દલીલો વગર એક તરફી વાતો કહેવાને માટે મેં શરૂ કર્યો નથી. હું એ રિસાલાથી તને એવી દલીલોની સાથે હક વાત સામેત કરી આપીશ કે જે દલીલોમાં કોઈ શક કે સંદેહ કરવાની તને જરાએ જગ્યા જણાશે નહીં. હું જે વાતો લખીશ તે મોટેની લખીશ નહીં. કારણ કે તેમાં તો પલટી ખાવાનો પશુ સમય મળી શકે છે. હું તો હક અને નાહકને બંને પક્ષોના રિસાલાઓથી એવી રીતે સામેત કરી આપીશ કે સોનાને સોનું અને પીતળને પીતળ તારે મોટેથી તું કહી આપશે. પશુ મારી દલીલોની સમ્યાદ માટે જે જે રિસાલાઓના હું હવાલાઓ આપું તે તારે જેવા પડશે. એ વાત હવે એટલી બધી તો ખુલ્લી થઈ ગઈ છે કે જેને માટે માત્ર બંને પક્ષોના રિસાલાઓ વગર કશાની જરૂર પડશે નહીં. જે કે મુળ બાબત હજી શરૂ થઈ નથી. પશુ તે બાબતો શરૂ થાય તે પહેલાં મારે તમહીદન કેટલાક ખુલાસાઓ કે જે જરૂરી છે તે કરવાજ જોઈએ. મુદ્દાને ખુલાસો તો મુદ્દાની બાબતો શરૂ થશે ત્યારે થશે તે પહેલાં હું તને જણાવવાની રજા લઉં છું કે હું આગળ લખી ગયો છું કે બરેલવી બીદઅતી શીરકાની સાથે એહલે દેવગંદના સુન્નત વલ જમાઅતના સુન્ની શીરકાને મતદાર તો થયા મસઅલાઓમાં હવે પશુ એલમાએ હરમૈન શરીફની ફતવો લેતી વખતે એહલે બરેલવીએ માત્ર ચાર કીતાબોના ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણેની હકીકતથી કલામોમાં ફેરફાર કરી પોતાનો છળકપટ હુસામુલ હરમૈનના નામથી પ્રગટ કર્યો છે, એજ બાબતો હાલ પતલીકતું લક્ષ ખેંચી રહી છે પશુ જે માણસે મોહનંદ જોઈ છે તેની આગળ તો બધી બાબતો ઉઘાડી છે હવે જે બરેલવીએ ચાર બાબતો ચાર રિસાલાઓની પકડી બીજી બધી બાબતોને તજી દીધી છે તે આગલી બધી બાબતોમાં ટકું ન ચાલવાની ખુલ્લી દલીલ છે તેથી મારે હાલ જે સામેત કરવાનું છે. તે માત્ર એટલું જ છે કે હુસામુલ હરમૈનમાં બરેલવીએ જે ફતવા એલમાએ હરમૈન શરીફની પાસેથી લીધા છે તે માત્ર ધોઠો આપી લીધો છે, અને અલ્લામા બલીગ અહમદ સાહેબે જે ફતવા એલમાએ હરમૈન શરીફની તથા સિરિયા, અને હજીતના આલીમો પાસેથી લીધો છે તેમાં જરાએ સંદેહનો અજર નથી. બીજું એલમાએ દેવગંદના અકાવદોથી એલમાએ હરમૈન શરીફની તથા સિરિયા અને હજીતના આલીમો એકે બને છે, એટલે હવે જો કોઈ માણસ મેહનંદમાં લખાવવા અકાવદો પર બીજા કુમલો કરશે તો ઉપલા દરએક આલીમોની ઉપર પશુ કરેલો કહેવાશે.

હુસામુલ હરમૈન, મતબએ એહલે સુન્નત વલજમાઅત, બરેલી સન ૧૩૨૪ માં છપાવેલીના પાના ૫૭ થી ૫૮ના આલેખની દલીલો બરેલવી શરૂ કરે છે તેમાં ૫૭ થી ૫૮ સુધીના સદાઓ પર

મીરનાં ગુણમ અહમદ કાદયાનીના શીરકા માટે કુદની ફવજ પોતાની કબીલો સાથે રજુ થયે છે તેની સાથે એહલે દેવખંદને કાંઈ પણ સંબંધ ન હોવાનો કારણે તેની ઉપર એક અરજી કલામ કરવાની જરૂર તથી કારણ કે કાદયાની શીરકા માટે બજાહ, દેવખંદ ત્રિગેરથી કુદના હતવાઓ આજ વરસોથી પ્રમટ થઇ ચુક્યા છે. એ વાત કાંઈ દીની રિસાલાઓ જોનારથી છાની નથી. એ કાદયાની શીરકા કતમ કારેર હોવાના એકશરથી કોઇ પણ મુસલમાન નકાર કરી ચકતો નથી.

ઉપરી વીચતો વગર હુસામુલ હરમૈનમાં બીજી જે ચાર વિગતો છે તે માત્ર એહલે દેવખંદના ચાર મહાન આલીમોની ચાર કીતાબોના કેટલાક વાક્યો ઉપર તેં પણ ફેરફાર કરી, અથવા કોઇ જગ્યાએ મુરાદ ઉલ્લી સમજવી ચાર બોહનાનોતું બયાન છે. તેમાં પહેલું મોહંતાન અલ્લામા મોહમ્મદ કાસિમ નાનોતવી (૨૬) ની ઉપર તેમની કીતાબ તેહઝીરન્નાસના કેટલાક વાક્યો ઉપરથી ધડવામાં આન્યું છે. જેની હકીકત નીચે મુજબ છે.

મોહતાન પહેલું.

ખાતેમુન્નબુવતના વિષય ઉપર.

(જુઓ હુસામુલ હરમૈન સફા ૧૦૧.) “હુસરા શીરકા વહહાખીયા અમ-સાલીયા (યાજની રસુલુલ્લાહ સલલલ્લાહો તઆલા અલયહે વસલ્લમ કે છે ચાસાત મિસ્લ મૈશુલ માનનેવાલે) ઓર ખવાતેમયાહ (યાઅને નખી સલલલ્લાહો તઆલા અલયહે વસલ્લમ કે સિવા ઓર તબકાતે અમીનમે” છે ખાતેમુન્નબીઈન મૈશુલ બનનેવાલે) ઓર હમ સાબેકમે ઉનકે અહવાલ ઓર અકવાલ ઓર ચે કે વો શે ઓર ન રહે બયાન કર ચુકે હે. ઓર વો કઇ કીસમ હે. એક અમીરયાહ. અમીર હસન, વ અમીર અહમદ સહસવાનીયોંકી તરફ મનસુબ. ઓર નઝીરયાહ. નઝીરહુસેન હેહલવીકી તરફ મનસુબ. ઓર કાસિમયાહ, કાસિમે નાનોત-વીકી તરફ મનસુબ. જીસકી તેહઝીરન્નાસ હે. ઓર ઉસને અપને ઈસ રિસાલેમે કહા હે “બલકે બીલફર્જ આપકે અમાનેમેથી કહીં ઓર કોઇ નખી હો જબલી આપકા ખાતેમ હોના બદસ્તુર બાકી રહેતા હે. બલકે અગર બીલફર્જ બાદ અમાને નખવીલી કોઇ નખી પચહા હો તો લી ખાતમીયતે મોહમ્મદીમે” કુછ ફક ન આચગા. અવામ કે ખયાલમે તો રસુલુલ્લાહકા ખાતેમ હોના બધ માઅના હે કે આપ સખમે આખેર નખી હે, મગર એહલે ફેહમ પર રોશન કે તકફૂમ ચા તઆખુરે અમાનામે ખીજાત કુછ ફઝીલત નહી.” હાલાંકે પ્રતાવચે તતીઆ ઓર અલઅશબાહ બન નઝાએર વગેરે હેમામે તસરીહ ફરમાઇ કે “અગર મોહમ્મદ સલલલ્લાહો તઆલા અલયહે વસલ્લમકો સખસે પીછલા નખી ન બને તો મુસલ-માન નહીં. ઇસલીયે કે હુઝુરે અકહસ સલલલ્લાહો તઆલા અલયહે વસલ્લમકો આખેરૂલ અખીયા હોના સખ અખીયાસે અમાનેમે પીછલા હોના ફરૂરીયાતે લીનમે

કે “જોર પે નાની નાનૌતવી હે છુએ મોહમ્મદઅલી કાનપુરી નાઝિમે નહવાને હકીમે હમમે મોહમ્મદીયાકા લેખ લીયા.” વિગેરે વિગેરે.

હુમ્મી ઇબારતનો યુજશતી તરજુઓ નીચે મુજબ છે.

“ખીએ શીરકે વહહાખીયાહ અમસાદીયાહ (એટલે રસુલુલ્લાહ (સલ) ની જેવા છ અથવા સાત નખીઓ માનવાવાળા) અને બાતેમયાહ (એટલે નખી (સલ)ની વગર ખીબા જમીનના તબકાઓમાં છ ખાતમુનનખીઇનને મોલુદ બાણુવાવાલા) અને અમે પહેલાં તેઓની હાલતો, અને કલામો અને એ કે તેઓ હતા અને ન રહ્યા. બયાન કરી ચુક્યા છીયે”, અને તેઓ કેટલીક તરેહોના છે. એક અમીરયા. એની નીસબત અમીર હુસન, તથા અમીર અહમદ સહસવાનીની તરફ છે. એક નઝીરયાહ. એની નીસબત નઝીરહુસન દેહલવીની તરફ છે. એક કાસિમયાહ. એની નીસબત કાસિમ નાનૌતવીની તરફ છે જેની તેહઝીરનાસ છે. અને તેણે પોતાના એ રિસાલામાં કહ્યું છે કે “અગર આપણે માની લઇયે કે આપના જમાનામાં પણ એ કેઇ જગ્યાએ કેઇ નખી હોય તો પણ આપનું નયુવતને તમામ કરવાવાળાં થવું કાયદા પ્રમાણે બાકી રહે છે. અગર આપણે માની લઇયે કે નખી (સલ) ના જમાના પછી પણ કેઇ નખી પેદા થાય તો પણ નખી (સલ) ની ખાતમીયતમાં કાંઈપણ ફેર આવશે નહીં. આમ હોકોના ખયાલમાં તો રસુલુલ્લાહ (સલ) નું નયુવતને તમામ કરવાવાળા થવાનો અર્થ આજ છે કે આપ (સલ) સર્વથી છેલ્લા નખી છે. મગર સમજદારો પર રોશન થશે કે જમાનાનું આગળ પાછળ હોવું અસલી ફજીલત નથી.” એ કે ફતાવએ તતીમ્મા અને અલઅશબાહ વજઝાયેર વિગેરેમાં ખુલાસો કર્યો છે કે “અગર મોહમ્મદ (સલ) ને એ સર્વથી પાછલા નખી ન બાણે તો મુસલમાન નથી. એટલા માટે કે હુઝુરે અકદસ (સલ) નું સર્વ અંખીયાની પાછળ હોવું દીનની જરૂરીઓમાંથી છે” એ તેજ નાનૌતવી છે કે જેને મોહમ્મદઅલી કાનપુરી નાઝિમે નહવાહએ હકીમે હમમે મોહમ્મદીયાહનો ખેતાબ આપ્યો હતો.” વિગેરે વિગેરે.

ઉપલી ઇબારત હુસમુઝ હરમૈનમાં અલ્લામા મોહમ્મદ કાસિમ નાનૌતવી (રહ) માટે કુકેનો ફતવો હાંસેફ કરવા તેમની કીતાબ તેહઝીરનાસના ત્રણ વાક્યોને એક પછી એક પોતાની મતબય બંધ બેસે તે પ્રમાણે ગોઠવી વચ્ચેથી કેટલાક શબ્દો કાઢી નાંખી લખવામાં આવી છે. હવે આપણે જો પહેલાં જેવાનું છે તે એ છે કે બરેલવીએ હુસમુઝ હરમૈનમાં જે ઇબારત તેહઝીરનાસની લખી છે તે તેજ તરતીખ મુજબ તેહઝીરનાસમાં છે કે નહીં. જુઓ મતબયે અઝીઝ અહમદ. સદરાનપુર સન ૧૩૦૯માં છપાવેલી તેહઝીરનાસ સફા ૩ એ “સો અવામ કે ખયાલમે તો રસુલુલ્લાહ (સલ) કા ખાતેમ હોના બઈમાઆના હે કે આપકા ઝમાના અંખીયાએ સામેકેકે ઝમાનેકે બાઅહ, જોર આપ સબમે આખેર નખી હે. મગર એહલે ફેહમ પર રોશન હોજા” કે તકફુમ થા તઆખુરે ઝમાનીમે ખીઝાત કુછ ફઝીલત નહીં.”

અર્થ-“આમ હોકોના ખયાલમાં તો રસુલુલ્લાહ (સલ) નું નયુવતને તમામ કરવા-

જાણી જવાનો અર્થ એ છે કે આપ (સહ) તો જમાનો આગળ અગ્રીવાનો બની પછી, અને આપ (સહ) સર્વથી પછી નથી હો, મનુષ્ય સમજાવે છે પરંતુ ધરે કે જમાનામાં આગળ પાછળ હોવું અસંભવ પ્રતીતિ નથી.” વળી, આખા જતાં સદા ૧૪. ૫૨ છે કે “જલકે અગર ખીલકું આપકે જમાનેમેલી કહી કોઈ કોઈ નથી હો જખલી આપકા ખાતેમ હોના બદસ્તુર બાકી રહેતા છે.” અર્થ. “જો આપણે માની લઈએ કે આપના જમાનામાં પણ જો કોઈ જગ્યાએ કોઈ નથી હોય તો પણ આપ નયુવતને તમામ કરવાવાળા કાયદા પ્રમાણે બાકી રહે છે.” વળી આગળ જતાં સદા ૨૮. ૫૨ છે કે “જલકે અગર ખીલકું બાઅદ જમાનયે નખવી (સહ) લી કોઈ નથી પયદા હો તો ફીરલી ખાતમીયતે મોહમ્મદીમે કુછ ફકં ન આવેગા.” અર્થ. “અગર આપણે માની લઈએ કે નખી (સહ) ના જમાના પછી પણ કોઈ નખી પેદા થાય તો પણ નખી (સહ) ની ખાતમીયતમાં કાંઈ ફેર આવશે નહીં.”

ઉપરનાં ત્રણ વાક્યો જે જુદી જુદી જગ્યાએ હતાં તે ત્રણને આગળ પાછળ એટલે સદા ૧૪. ના વાક્યને પહેલાં, અને સદા ૨૮ ના વાક્યને તે પછી, અને સદા ૩ ના વાક્યને સર્વથી છેલ્લાં થું તરતીમે ગોઠવ્યાં છે કે એક પછી એક વાક્યને જે કોઈ વાંચે તો તેના દીઠમાં શંકા પેદા થયા વગર રહે નહીં કારણ કે અસ્લામા નૌતરીના કલામે લખ્યા અગાઉ એક કૌસમાં લખ્યું છે કે “રસુલલુહી (સહ)ના જેવા છે, અથવા સાત માનવાવાળા” અને ખીજા કૌસમાં લખ્યું છે કે “નખી (સ) વગર ખીજા જમીનના તખકાઓમાં છે ખાતમુનનખીઈને મૈ:જુહ બજુવાવાળા.” લખી પછી અસ્લામા નૌતરી (૨૬) ના ઉપર બતાવેલાં ત્રણ વાક્યોને ખીદઅતીએ આપેલી તરતીય મુજબ લખી એ કોઈ આલીમની આગળ ધરે તો કુફરના ફતવો મળવા વગર રહે નહીં.

હવે આપણે જે જોવાનું છે તે એ છે જે એ ત્રણ વાક્યો તેહઝીરનાસમાં છે, તેની આગળ પાછળ, તેમ તેહઝીરનાસમાં કે.૪ ખીજા જગ્યાએ ખરેલવીએ જે મતલબ ઉપલી ઈશ્વાર પરથી ઓલમાએ હરમૈન શરીફને ઈસાવી છે તેની વિરુદ્ધ કોઈ લેખ છે કે નહીં. તો જેણે એ રિસાલો જોયો હશે તેનો બાપોકાર કહી આપશે કે નહીં ! અને ખરેખર ! તેમજ છે. અને હવે હું એ જ બાબત એજ વાક્યોના આગળ પાછળ વાક્યોથી તથા એજ કીતાબના ખીજા વાક્યોથી સાબેત કરી આપીશ. પણ સર્વથી પહેલાં તો એ વાત જાણવી જોઈએ કે એ કીતાબ કયા વિષય પર લખાયેલી છે. અને એ કીતાબ લખવામાં અસ્લામા (૨૬) નો મુખ્ય હેતુ શું છે ? તે બાબતથી પહેલાં દરેક જણને વાકેફ થવાની સખત જરૂર છે.

અસ્લામા નૌતરી (૨૬) એ જે બાબત એ કીતાબમાં લખી છે તેની મતલબ રસુલુલ્લાહ (સ) ની ખાતમીયતને કામીક અને સંપૂર્ણ સાબેત કરવાની છે. એટલે આપ (સ) પછી ખીજા કોઈ પણ નખીની જરૂર નથી. અસ્લામાએ એ કીતાબમાં જે કાંઈ લખ્યું છે તે બધાં કૌસમાં હાંસેલ એ છે કે “નયુવતનું ખતમ થવું એ તરેડથી છે. તેમાં પહેલી તરેહ તો એ છે કે નખી (સ) જમાનાના એતખારથી નયુવતના સીલસીલાને તમામ કરવાવાળા હતા. એટલે આપ (સહ) ની નયુવતનો જમાનો આગળ અથવા અંખીયા (અહ) ની નયુવતના પાછળ હોય. એટલે ફકર (સહ)

જાતકનાં જોતખારથી પણ નયુવતના સીલસીલાને તમામ કરવાવાળા હતા અને બીજી તરફ એ જાતકે કે હરત (સહ) જાતનાં જોતખારથી પણ નયુવતના સીલસીલાને તમામ કરવાવાળા હતા. આગળ તમામ અંબીયાની નયુવત આપ (સહ) નીજ નયુવતની ઉપર તમામ થઇ. એથી સમિત થઇ ગયું કે નખી (સહ) જેવી રીતે જમાનાનાં જોતખારથી ખાતેમુલખીધન હતા તેવીજ રીતે જાતનાં જોતખારથી પણ હતા. કારણ કે જે વસ્તુ બીજાઅર્થે હોય છે, તે બીજાઅર્થની ઉપર અતમ થાય છે, અને બીજાઅર્થની પાછળ સીલસીલો ચાલતો નથી. પહેલાં જાણવું જોઇએ કે મન-તેકમાં બીજાઅર્થે તે ચીજને કહેવામાં આવે છે કે જે જાને સંપૂર્ણ ન હોય અને જાને સંપૂર્ણ થવા માટે કોઇ બીજી જાતની જરૂર પડે. અને બીજાઅર્થ તે ચીજને મનતેકીયો કહે છે કે જે જાને સંપૂર્ણ હોય.

બીજા આગળ નખીયાની નયુવત બીજા અર્થે હતી, કારણ કે જે અગર બીજાઅર્થે હોતો ને નયુવતનો સીલસીલો ત્યાંથીજ તમામ થઇ જતો. પણ કોઈ પણ આગળ નખીયાની પછી નયુવતનો સીલસીલો બંધ થયો નહીં, તે પરથી સામેત થઇ ગયું કે આગળ બધા નખીયાની નયુવત બીજા અર્થે હતી. અને રસુલ્લાહ (સહ)ની નયુવત બીજાઅર્થે જામાં બંને રીતે હતી. આગળ બધા નખીયાની નયુવત આપ (સહ)નાજ વારનાથી હતી. અને તમામ અંબીયા (અહ)ની નયુવત આપ (સહ)નોજ ફયજ છે અને આપ (સહ)ની નયુવત બીજા કોઇના પણ ફયજ નથી. આપ (સહ) પરજ નયુવતનો સીલસીલો પુર્ણ થઇ ગયો છે. અને જેવી રીતે આપ હરમનના નખી છે તેવીજ રીતે નખીયાના નખી પણ છે. એ વાત બારી તઆલાએ પોતાના પવિત્ર કલામમાં ધણીજ સાદ્ રીતે ફરમાવી છે કે “અને અલલાહ તઆલાએ નખીઓ પાસેથી એકરાર લીધો કે તમાને કીતાબ, અને હીકમત આપી છે. પછી તમારી પાસે એક રસુલ આવશે જે તમારી કીતાબોને સત્ય ફરવશે. તો તમા જરૂર તેની ઉપર ઇમાન લાવજો, અને તેની મદદ કરજો.” અને અંબીયા (અહ) ની પાસેથી પણ આપ (સ) પર ઇમાન લાવવા તથા આપ (સહ) ની તાબે-દારી કરવા વાવડા લેવામાં આવ્યા. તેમ આપ (સહ) નું ફરમાવતું કે “અગર મુસા (અહ) પણ જીવતા હોતો તો મારી તાબેદારી કરતો.” તેમજ ઇસા (અહ) પણ જ્યારે આસમાન પરથી ઉતરશે તો હરત (સહ) નીજ શરીઅતની ઉપર અમલ કરશે. ઉપલી દરેક વાતોથી સામેત થઇ ગયું કે હુજુર (સહ) ની નયુવત બીજાઅર્થે પણ હતી, માટે જે કોઇ માણસ આપ (સહ) ને માત્ર જમાનાનાં જોતખારથી ખાતેમુલખીધન કહેશે તો કમાલ દરમની સરદારી, અને ઉવટના દરમની ખુશ્દી કહેવાશે નહીં. ઉવટના દરમની ખુશ્દી, સરદારી, શરફ, અને ફજલ તો ત્યારેજ કહેવાશે કે આપ (સહ) ને જાત, અને જમાના બંનેના આધારે ખાતેમુલખીધન કહેશે.”

ઉપલી મતલબનો રિસાલો તેહરીરનાસ છે. એ બાબત હું એજ રિસાલાની ઇશારતોથી સામેત કરીશ કે જેથી કોઈ પણ મુસલમાનને એક જરાએ શક રહેશે નહીં. પણ મારે પહેલાં કુશામુલ હરમનમાં લખેલાં વાક્યોનાં આગળ પાછળના વાક્યો સમજાવવાની જરૂર છે કે જેથી તે વાક્યો શા માટે લખવામાં આવ્યાં છે તેની પુરેપુરી સમજ પડી જાય.

અલ્લામા નાનાતવી (૨૬) ને પુછવામાં આવેલા એક સવાલના જવાબમાં શરઆતમાંજ કે જે સદે પોતાનો જવાબ શરૂ કરતાંજ લખે છે કે, “બાઅદ હમ્દો સલાતકે કબ્લે અહે-જે-જે ગુહારીશ છે કે અબ્બલ માઅના ખાતેમુલખીધન માઅલુમ કરના આહીયે,

તારે ફેલમે જવાબમે કુછ દીક્ષત ન હો, “સો જવાબમે ખ્યાલમે તો રસુલુલ્લાહ (સલ) કા ખાતેમ હોના બધમાઅના હે કે આપકા ઝમાના અંબીયાએ સામેકે ઝમાનેકે બાબક, ઝોર આપ સખમે આખેર નખી હે, મગર એહલે ફેલમપર શેશન હોગા કે તકદુમ ચા તઆખખુરે ઝમાનીમે ખીજાત કુછ પ્રજીલત નહી.” ફીર મકામે મહદમે “વલા કીતરયુલલ્લાહે વ ખાતમજબીધન” ફરમાના ઇસ સુરત મેં કયુકર સહી હો સકતા હે. હાં ! અગર ઇસ વસ્કેકો અવસાફે વસ્કેમે ન કહીયે, ઝોર ઇસ મકામકો મકામે મહદ કરાર ન દીજીયે તો અલમતતા તઆખખુરે ઝમાની સહીદ હો સકતી હે, મગર મેં જાનતાં હું કે એહલે ઇસલામમેસે કીસીકો ચે ખાત ગવારા ન હોગી,” અર્થ. સ્તુતી અને દુરૂદ પછી જવાબ આપું તે પહેલાં એ અરજ છે કે પહેલાં તો ખાતમુજબીધનના અર્થ જાણના બોધએ કે જેથી જવાબને સમજવામાં કોઈ તકલીફ ન પડે. “આમ લોકોના ખ્યાલમાં તો રસુલુલ્લાહ (સલ) નું નખુવતને તમામ કરવાવાળા થવાનો અર્થ આજ છે કે આપ (સલ) નો જમાનો આગળા અંબીયાના જમાનાની પાછળ અને આપ (સલ) સર્વથી છેલ્લા નખી છે. મગર સમજદારો પર તો શેશન થશે કે જમાનામાં આગળ પાછળ હોવું અસલી ફજીલત નથી.” પછી તઅરીફની જગ્યા પર “મગર અલ્લાહના રસુલ અને ખાતમુજબીધન છે” ફરમાવવું ઉપલી સુરતમાં કેવી રીતે દુરૂસ્ત થઈ શકે છે. હા ! અગર આ તારીફને તારીફ ન કહીએ અને આ વખાણની જગ્યાને વખાણની જગ્યા ન સમજીએ તો ખરેખર ખાતમીયત જમાનાના પાછળ હોવાના એતખારથી સહી થઈ શકે છે. મગર હું જાણું છું કે એહલે ઇસલામમાંથી કોઈને ખાણ એ વાત ગવારા ન થશે.”

ઇનસાફ ! વાંચનાર ખુદનો ખોફ કરી તારા દીનો ઇમાનનાં સોગંદથી કહે કે ઉપલી અલ્લામાની ઇજારતમાં હુસામુલ દરમૈન વાગુ વાકય છે કે નહીં ? અને કહે, કે શું ઉપલી ઇજારતથી સામેત થઈ શકે છે કે અલ્લામાનાં ૧૧ (૨૬) રસુલે કરીમ (સલ)ના પછી ખીજા છ અથવા સાત નખીએના વજુદ ને મૈજુદ માને છે ? કહી નહીં ! માત્ર ખાતમુજબીધનમાં જાતના એનેખારથી ખાતમુજબીધન સામેત કરવામાં અકમલ દરજ્જની ફજીલત સમાવલી હોવાથી જમાનાના એતખારે ખાતમુજબીધન હોવા પર જાના એનેખારે ખાતમુજબીધન હોવાને વધુ શ્રેય આપે છે. હવે આપણે હુસામુલ દરમૈનમાંથી એક ખીજું વાકય લઈએ જે તેહઝીન્નાસના ૧૪ માં સફા પર છે

“અગર પ્રજાં કીજીયે આપકે ઝમાનેમેંબી ઇસ ઝમીનમેં ચા કીસી ઝોર ઝમીનમેં ચા આસમાનમેં કોઈ નખી હો તો વો બી ઇસ વસ્કે નખુવતમેં આપકાહી મોહતાજ હોગા. ઝોર ઉસકા સીલસીલયે નખુવત અહર તોર આપ પર મુખતતીમ હોગા. ઝોર કયું ન હો ! અમલકા સીલસીલા ઇલમ પર ખતમ હોતા હે, જખ ઇલમ મુમકીનલીલ ગશરહી ખતમ હો લીયા તો ફીર સીલસીલયે ઇલમે અમલ કયા ચલે ! ગરજ ઇખતેતામ અગર બધમાઅના તજવીજ કીયા જાવે જો મેંને અર્જ કીયા તો આપકા ખાતેમ હોના અંબીયાએ શુઝરતાહીકી

નીચાત ખાસ ન હોગા “બલકે અગર બીલકુઈ આપકે ઝમાનેમીંથી કહી” જોર કોઈ નથી હો જબલી આપકા ખાતેમ હોના બદસ્તુર બાકી રહેતા હે” મગરબચસે ઇતલાકે ખાતમુનમળીઈન ઇસ ખાતકે મુકતઝી હે કે ઇસ લકુઈમે” કુછ તાવીલ ન કીજીયે.” અર્થ. “અગર માની દ્યો કે આપના જમાનામાં પણ આ જમીન પર અથવા બીજી કોઈ જમીનમાં અથવા આસમાનમાં કોઈ નથી હોય તો તે પણ નયુવતના વસ્ત્રમાં આપનોજ મોહતાજ થયો. અને તેની નયુવતનો સીલસીલો હર તરફથી આપનીજ નયુવત પર પુરો થયો. અને કેમ ન થાય ! અમલનો સીલસીલો ઇલમ પર પુરો થાય છે, જ્યારે ઇલમ ઇનસાનને જેટલો આપવો બનવા જોગ હતો તે નથી (સલ) પર તમામ થઈ ગયો તો પછી ઇલમ, અને અમલનો સીલસીલો શું આવે ! અગર નયુવતનું તમામ થવું જો જોજ અર્થ રાખતું હોય કે જે મેં ઉપર બયાન કીધું તો આપ (સલ) નું નયુવતને તમામ કરવાવાળા થવું માત્ર પાછલા નબીઓ માટે ખાસ ન થયો “બલકે અગર જો આપણે માની લઈએ કે આપના જમાનામાં પણ જો કોઈ જગ્યાએ કોઈ નબી હોય તો પણ આપનું નયુવતને તમામ કરવાવાળા થવું કાયદા પ્રમાણે બાકી રહે છે.” પણ ખાતમુનમળીઈનનો હુકમ આ વાતને આવે છે કે એશબદમાં કાંઈ પણ તાવીલ ન કરો. (તાવીલ એટલે મન બહત અર્થ.) બકાલા વાંચનાર ! સોગંદ પુરક કહે કે હુસામુલ હરમેતાલું વાકય ઉપલી ઇમારતમાં છે કે નહીં ? જો, તે પછી જો લખે છે કે “પર ખાતમુનમળીઈનનો હુકમ આ વાતને આવે છે કે એ શબ્દમાં કાંઈ પણ તાવીલ ન કરો.” એ ઇમારતેજ હુસામુલ હરમેનની ઇમારતને કેવી રીતે રદ કરી છે કે હવે એમાં કોઈ પણ કસામનો સમાવેશ થઈ શકે છે ? શું ! ઉપલી ઇમારતથી અલગતા નાંતોતરીતો એવો અકોદો સાબેત થાય છે કે નબી (સલ) પછી પણ ખીજ છ મા સાત નબીનું વજુદ બનવા જોગ છે ? કહી નહીં ! હવે આપણે વીજુ વાકય દ્યો જે તેહરીન્નાસના સફા ૨૮ પર છે.

“હાં ! અગર ખાનમીયત ખમઅના ઇત્તેસાફે ઝાતી જ વસ્ત્રે નયુવત લીજીયે જથસા ઇસ હેચમહાને અઝ કીયા હે તો ફીર સિવા રસુલુલ્લાહ (સલ) જોર કીસીકો અફરાદે મકસુદ બીલબલકમેસે મોમાસિલે નબવી (સલ) નહીં કેહ સકને, બલકે ઇસ સુરતમે પ્રકત અંબીયાકી અફરાદે ખારજીહી પર આપકી અફઝલીયત સાબેત ન હોગી (બલકે) અફરાદે મુકદરા પરબી આપકી અફઝલીયત સાબેત હો જાયેગી. બલકે અગર બીલકુઈ બાઅદ ઝમાને નબવી (સલ) લી કોઈ નબી પયહા હો તો ફીરબી ખાતમીયતે મોહમ્મદી (સલ) મેં કુછ ફકે ન આવગા.” એ જાયે કે આપકે મોઆસિર કીસી જોર ઝમીનમે !” અર્થ. “હા ! રસુલુલ્લાહ (સલ) ખાતમુનમળીઈન હોવાના અર્થ અગર આ લેવામાં આવે કે આપ (સલ) નીજ જાત નયુવતની સીફત સાથે ખાસ છે જેવી રીતે મેં બયાન કીધું. તો પછી માત્ર રસુલુલ્લાહ (સલ) વગર બીજા કોઈ પણ નબીને આપ (સલ) જેવા કહી શકતા નથી.

બલકે એ સુરતમાં માત્ર પોતાના બધા અંગીયા પર આપની એટા સામેત ન થશે. બલકે આપણે જો બીજા કોઇ નખીયોને પારી લઈએ તો તેઓ પર પણ આપ (સલ) ની અપ્રજલીયત સામેત થશે. ‘બલકે અગર જો આપણે માની લઈએ કે હજારત (સલ) ના જમાના પછી પણ જો કોઇ નખી પયદા થાય તો પણ આપ (સલ)ની ખાતમીયતમાં કાંઈ ફેર આવશે નહીં.’ પછી આપના જમાનાની સાથે બીજા કોઇ જમીનમાં પયદા થાય તેની શું ગણતરી ?

જુઓ સાહેબો ત્રીજું વાક્ય પણ હુસામુલ હરમૈનવાળું ઉપસી ઇચ્છારતમાં આવી ગયું. શું હવે પણ લાગે છે કે અલ્લામા નાનાતવીનો એવો અકીદો હતો કે રસુલુલ્લાહ (સલ) પછી પણ બીજા હ અથવા સાત નખીના વજીરને દરસ્ત રાખના હતા. કેપકાં વાકયો સાફ રીતે પોકારી પોકારીને એમજ કહે છે કે ગમે એ રીતે માનો પણ નયુવતનો સીલસીલો તો હુઝુરે અકદસ (સલ) ની જાતે જા બરકાત પરજ તમામ થઇ ગય છે. અને જ્યારે નયુવતનો સીલસીલોજ બધ થઇ ગયો તો પછી બીજા નખી શું ને વાત શું ! જરેલરીની દજાલથી તો જુઓ કે અલ્લામાં તે સામેત કરે છે કે આપ (સલ) ખાતમુન્નખીધન જાન, અને જમાના જન્નેના એતેજારે હતા. અને જરેલરી બીદઅતીએ ખોહતાન આપ્યું કે આપ (સલ) ને એ ખાતમુન્નખીધન માનતો નથી. ક્યાં આકાશ અને ક્યાં પાતાળ. એ જરેલરી બીદઅતી માટે એક માણસે જ એક શેઅરને કહ્યો છે તે ખરેખર હજોજ બધમેસતો છે કે “અગર દજાલજ બર ફેરે ઝમીનસ્ત=હમીનસ્તો હમીનસ્તો હમીનસ્ત” હવે આપણે તેહઝીરનાસમાંથી જીજાં કેટલાંક વાકયો એવાં લઈએ કે એ બીદઅતીએ જતાવેલી મતલખના તદ્દન વિરુદ્ધ હોય. જુઓ તેહઝીરનાસ સફા ૩. “જીસસે તઆખખુરે ઝમાની જોર સદખાખે મઝકુર ખુદ બખુદ લાઝીમ આ જાતા હે. જોર ફઝીલતે નખવી હોખાલા હો જાતી હે.” જુઓ સફા ૪. “જોરોંકી નખુવત આપકા ફયજ હે. પર આપકી નખુવત કીસી જોરકા ફયજ નહીં. આપ પર સીલસીલયે નખુવત મુખતતીમ હો જાતા હે. ગરજ જયસે આપ નખીચુલ ઉમ્મત હેં વયસે હી નખીચુલ અંખીયાલી હેં.” જુઓ સફા ૧૦ “જોર ખાતમીયતે ઝમાનીલી હાથસે નહી જાતી.” જુઓ સફા ૧૦ “જોર ઇધર તસરીહાતે નખવી મીસ્લ “અનતા મીત્રી ખમનઝલતે હાઝિના મીન મુસા ઇલ્લા અત્તહુ લા નખીયા ખાઅદી અવ કમા કાલ” જો અઝાકેર ખતર્જે મઝકુર ઇસી લફઝ ખાતમુન્નખીધનસે માખુજ હે. અસખાખમે કાફી. કયું કે એ મજમુન દરજએ તવાતોર કો પહોંચ ગયા હે શીર ઇસ પર ઇજમાઅલી મુનઅકીદ હો ગયા જો અલફઝે મઝકુર પસંદે મુતવાતીર મનકુલ ન હો. સો યે અદમે તવાતુર અલફઝ ખા વજુહ તવાતોરે માઅનવી યહાં અયસાહી હોખા જયસા તવાતોરે આઅદાદે રકઆતે ફરાએજ વ વિતર વગયરા ખા વજુદે કે અલફઝે અહાદીસ મુશજેર તઅદાદે રકઆતે મુતવાતીર નહીં જયસા ઉસકા મુનકીર કાફેર હે અયસાહી ઇસકા મુનકીર બી કાફેર હો જા.” જુઓ સફા ૨૧. ‘ઇસારા અનાસાને હકીકતકો યે માઅલુમ હો કે આપકી નખુવત કોનો મકાં ઝમીનો મકાં હો

આમીલ છે. ને માણસ ઉપર મુજબની મતલબના વાક્યો એક કીતાબમાં લખે તે કીતાબમાંથી એની કોઈ કોઈ કલામ કેવી રીતે નીકળી શકે.

હવે મારે ખાતમુનવીઈનના મસઅલામાં જે કાંઈ લખવાનું છે તે એ છે કે જે આપણે માત્ર હુસામુલ હરમૈનમાં લીધેલાં વાક્યોની ઉપર કાંઈ કલામ કરીએ. તેની પહેલાં એ વાક્યોની સરઆતમાં બીલફઝના શબ્દ લખવામાં આવ્યો છે, એના અર્થની તેહરીક થવી જોઈએ. બીલફઝના અર્થ ઉર્દૂ મહાવરા પ્રમાણે ગુજરાતીમાં ખરી છે એમ ઘડીસર માની લીધેલી વાત તથા સામેતી વગરની ફક્ત તકરારને ખાતર માની લીધેલી વાત એમ થાય છે. તે જે વાંચનાર સમજી લે તો પછી તેની આગળ પાછળના વાક્યો પણ જોવાની જરૂર પડશે નહીં. ઉર્દૂના મહાવરામાં તો એ શબ્દ મથહુર છે. અને તેને આમ લોકો જાણે છે અને કીતાબમાં પણ તેની આગળ પાછળના વાક્યોને જે જોઈશું તો એ શબ્દના અર્થ પોત્રારીને કહેશે કે ઉપર જણાવેલાજ છે. હવે આપણે એ મારે લુગતોને જોઈએ, જુઓ.

Hindustani English Dictionary. Printed by J. L. Cox & Son. 75 Great Queen Street, Lincoln's Inn fields, London. Page 204 બીલફઝ=with the supposition હવે એ Supposition ને જુઓ. A Dictionary English & Gujaratee, Compiled by Nanabhoy Rustamjee Ranina. Printed by J Graham. Bombay. 1857. Page 198. Supposition=ખરી છે એની ઘડી સર માની લીધેલી વાત. સામેતી વગરની ફક્ત તકરારને ખાતર માની લીધેલી વાત.

જ્યારે હવે આપણને બીલફઝના ખરા અર્થ જણાઇ ગયા ત્યારે હવે આગળ પાછળના વાક્યોને પણ લેવાની જરૂર નથી. ત્યારે હવે આપણે તે વાક્યોના અર્થ એમ કરીશું કે “અમર સામેતી વગર માત્ર તકરારને ખાતર આપણે માની લઈએ કે આપના જમાનામાં પણ જે કોઈ જગ્યાએ કોઈ નથી હોય તો પણ આપનું નમુવતને તમામ કરવાવાલા થવું કાયદા પ્રમાણે બાકી રહે છે. “વાક્ય બીજું.” અમર સામેતી વગર માત્ર તકરારને ખાતર આપણે માની લઈએ કે નથી (સ)ના જમાના પછી પણ કોઈ નથી પેદા થાય તો પણ નથી (સ)ની ખાતમીયતમાં કાંઈ પણ ફેર આવશે નહીં.”

હવે જે ત્રીજું વાક્ય હુસામુલ હરમૈનમાં જોડ્યું છે તે તો ધણુંજ સાફ છે. માત્ર આ એ વાક્યોની પાછળ તેને જોડવી જે હાજરત બનાવી છે તેમાંજ તે મદદ કરી શકે છે. તેનું ગુજરાતી આ છે. “આમ લોકોના ખયાલમાં તો રસુલુલ્લાહ (સ)નું નમુવતને તમામ કરવાવાળા થવાને અર્થ અજ છે કે આપ (સ) નો જમાનો આગળા અખીયાલા જમાનાની પાછળ અને આપ (સ) સર્વથી છેલ્લા નથી છે. મગર સમજદારો પર રોશન થશે કે જમાનામાં આગળ પાછળ હોવું અસંધી ફલસત નથી.”

ઉપરનાં ત્રણ વાક્યોનો તરજુમો ઉપર મુજબ છે. પણ બધી મહોકાણુ તો એ વાક્યો લખ- માની પહેલાં જે એ કોંસમાં એ વાક્યો લખ્યાં છે તેની છે. વળી એક જગ્યામાં અદલામા નાનૈતરીએ એક શબ્દને ઝમાનીએ લખ્યો છે તેને બીદઅતીએ ઝમાનેએ લખ્યો છે, વળી એજ વાક્યમાં બીદઅતીએ ફરસાક શબ્દો કહાડી નાખ્યા છે તે શબ્દો નીચે મુજબ છે. આપકા ઝમાના ને બીદઅતીએ આએકે ઝમાનેએ બાઅક. હવે જ્યારે એક માણસ જુદા જુદા સદાઓના કોઈ

કેઈ વાક્યોને એક બીજાની સાથે જેમ બંધબેસતા આવે, તેમ ગોઠવે, અને તેમાંથી કોઈકોઈ સમૂહોને કાઢી નાખે અને તેમાં કોઈ સમૂહને બદલે કોઈ બીજો સમૂહ લખે અને તે ધ્યારત લખવા અગાઉ પોતાનો નીચ ઇરાદો જાહેર કરે, અને ઉદ્દેશો અરબીમાં તરજુમો જેમ ધ્યાનમાં આવે તેમ કરે. એટલી બધી હજમલીઓ કરી જતે જઈ ઉંચું ચતુર ગેરજમાનવાળાને સમજાવે તો જરૂર છે કે કુદનો ફતવો આપે ! તેમાં આપણે એક જરાએ તેઓને દોષીન કહીશું નહીં. પણ આપણે તો ફતવો લેવા જનારને કહીશું કે ખરેખર ઘોઠો આપવામાં ઘોઠો આપવાવાળા ઉરતાદનો પણ ઉરતાદ છે.

બોહતાન બીજું.

ઇમકાને કીઝબના મસઅલા ઉપર.

(જુઓ હુસામુલ હરમૈન સફો ૧૦૩)

“તીસરા શીરકા વહહાબીયા કિઝાબીયા. રશીદ અહમદ ગંગોહીકે પેરવ. પેહલે તો ઉસને અપને પીરે તાએપ્રા ઇસમાઇલ દેહલવીકે ઇત્તેખાઅસે અલ્લાહ અઝઝવજલ પર ચે (ઇફતેરા) બાંધા કે ઉસકા જુકા હોના લી સુમકીન હે.” વળી આગળ જતાં લખે છે કે “શીર તો જુદ્દો ગુમરાહીમે ઉસકા હાલ ચહાં તક બળહાકે અપને એક ફતવેમે” (જો ઉસકા મોહરી દસ્તખતી મેને અપની આંખોસે દેખા જો બમબઇ વગયરામે બારહા માઅ રહકે છપા.) સાપ્ર લીખ ગયા કે જો અલ્લાહ સુબહાનહુ વ તઆલાકો બીલ ફેલ જુકા માને ઓર તસરીહ કરકે (મઆઝ અલ્લાહો તઆલા) અલ્લાહ તઆલા જુઠ બોલા ઓર ચે બળા અયબ ઉસ્સે સાદર હો ચુકા તો ઉસે કુદ્ર બાલાએ તાક, ગુમરાહી દરકીનાર, ફાસેકભી ન કહો, ઇસલીચે કે બહોતસે ઇમામ અયસાહી કહે ચુકે હેં જ્યાસા ઇસને કહા.” અર્થ. ત્રીજો શીરકો વહહાબીયા કીઝાબીયા. રશીદ અહમદ ગંગોહીના તાબેદારો. પહેલાં તો તેણે પોતાની મંડળીના વડા ઇસમાઇલ દેહલવીની તાબેદારીથી અલ્લાહ તઆલા પર એ બોહતાન બાંધ્યું કે તેનું જુદું હોવું પણ બનવા જોગ છે.” વળી આગળ જતાં લખે છે કે “પછી તો જુલમ અને ગુમરાહીમાં તેનો હાલ એટલે દરજે વધ્યો કે પોતાના એક ફતવામાં (જે સહી મોહોરવાળો મેં મારી નજરે જોયો અને સુબઇ વિગેરેમાં ઘણીવાર રહની સાથે છપાયો) લખી ગયો કે જે બારીતઆલાને બીલફેલ જુકો માને, વળી ખુલાસા સાથે (ખુદાની પનાહ) અલ્લાહ તઆલા જુદું બોલ્યો, અને તેનાથી એ મોટી એબ પ્રગટ થઇ ગઇ, તો (તે માણસને) કુદતો ઉંચે, ગુમરાહી દરકીનાર, ફાસેક પણ ન કહો. કારણ કે ઘણાં ઇમામો એવી રીતે કહી ગયા છે, જેમ એણે કહ્યું.”

ઉપલા મસઅલામાં ખરેલરીએ બકતો તો ઘણો કર્યો છે પણ ફતવો લેવા માટે અલ્લામા રશીદ અહમદ ગંગોહી (રહ) ના બોલો જે તેણે લખ્યા છે તે બોલોવાળાજ વધુ ધ્યારત મે લીધી છે, કારણ કે ફતવો લેવાને માટે એટલીજ ધ્યારત છે. ઉપલી ધ્યારતનો સાદ ખુલાસો નીચે મુજબ છે. “રશીદ અહમદ ગંગોહી એમ કહે છે કે બારી તઆલાજુદું હોવું પણ બનવાજોગ

જે એટલા બોલો બોલ્યા પછી એટલે સુધી વધ્યો કે એક ફતવમાં એમ લખ્યું કે અમર કોઇ માણસ અલ્લાહ તઆલાને જુદો માને, અને વધુ ખુલાસાનાર તો એમ કે બારી તઆલા જુદું બોલ્યો, અને જે જુદી એવ તોનાથી થઇ ગઇ, તો એમ બોલનાર માણસને કાફર, સુમરાહ, અથવા ફાસેક પણ ન કહે કારણકે બધા ઇમાનો પણ એમ બોલવાવાળા માણસને કાફર, સુમરાહ, અને ફાસેક કહી ગયા નહીં.

વાંચનાર ! ઉપલી ઇમારત તો કોઇ ગમે એવા જાહેલ મુસલમાનની આગળ જાય તો તે પણ જે ઘડક કહી આપશે કે એ કલામ કોઇ મુસલમાનનું નથી. ત્યારે આવા મોટા આશીર્વાદની આગળ આવા વાક્યો જાય તો શું જવાબ આપે ? માત્ર એજ કે એમ બોલનાર કાઇ કાફર છે.

ખરેકવીની એ ઇમારતને હું મરદુદ સાબેત કરું તે પહેલાં મને વહલાખી શબ્દના અર્થ પર કાંઇ બોલવાની જરૂર છે. કારણકે એ મસઅલામાં ખરેકવી ખરેખરા વહલાખીયા શીરકનો અકીદો રાખે છે. સર્વથી પહેલાં વહલાખી તે માણસને કહેવામાં આવતો હતો કે જે અબદુલ વહલાખ નમદીની જમાઅત કે જે ખારજ પંથ કહેવાતો હતો તે પંથના માનવાવાળાને કહેતા હતા. એ પછી એ શબ્દનો ફિદીઓએ જે મુસલમાન ગેર મોકલ્લેહ હોય તેની કુપર ઉપયોગ કર્યો. તે પછી હાલમાં પાછા એ શબ્દના અર્થ બદલાઇ ગયા એટલે હાલમાં વહલાખીનો શબ્દ તે માણસ ઉપર વાપરવામાં આવે છે કે જે માણસ સુન્ની, હનફી, શીફઅનોને તજનાર, સુન્નતુલ્લાહ તથા સુન્નતુર્રસૂલની તામેદારી કરનાર, જુદા કામોને તજનાર, પાપોના કામેથી રોકનાર હોય. અને સુન્નતની આસપાસ તો જે માણસ કબરોને તવાફ તથા સજ્દો કરવાથી રોકે, અથવા વ્યાજને હરામ કહે, અથવા ચકલાની કસબી રાંડોને ત્યાં તથા તેઓને મળારો પર બોલાવી તખલા સારંગી સાથે તેમનું માનતાન ન સાંભળે, તથા ડોકરીઓને વારસો અપાવે તે પણ વહલાખી છે. અને હવે તો એ શબ્દ ગાળના રૂમાં પણ ખડકાઇ ગયો છે, એટલે જે કોઈ માણસ જે કોઇને વહાખી કહે તો તેથી એમ ન સમજવું કે તે ખારજ છે, પણ તેની મતલબ એ સમજવી કે તે એકલુલ્લાહમાંથી છે, અથવા તેણે તેને ગાળ આપી, એ એજ મતલબો થશે. હવે આ ઇમકાને કીઝખના મસઅલામાં હું જે ખરેકવીને વહલાખી સાબેત કરીશ તે હાલના જે બે અર્થો મેં ઉપર લખ્યા છે તે નહીં પણ ખરેખરા વહલાખી, નમદી, ખારજ સાબેત કરીશ.

સર્વથી પહેલાં તો આપણે એ જાણવું જોઇએ કે એ બાબતમાં અદનામાં રશીદ અહમદ ગંમેહી (રહ)નો શું અકીદો હતો. તો તે માટે જુઓ ફતવાએ રશીદયા, ૭૬૬ પહેલી, સફા ૧૧૯, જે ફતવા પર મક્કા શરીફના હનફી, શાફેઇ, માલેકી, અને હંબલી ચાર મહઝબના મહાન મુફતીઓની સહી તથા મોહરો પણ છે.

કૃપાળુ, દયાળુ, અલ્લાહના નામથી શરૂ કરું છું.

તેની સ્તુતિ, અને રસુલુલ્લાહ (સલ) પર હુદ્દ, અને સલામતીઓ પછી.

સવાલ—અલ્લાહ તઆલાની સાથે જુઠની સીક્ત લગાડી શકાય છે કે નહીં ? અને જે એવો અકીદો રાખે તેને માટે તમો શું હુકમ કરો છો ? જવાબ આપો, ખુદા તેનો બદલો આપશે.

જવાબ—ખચિત ખુદાપાકની સાથે જુઠની સીક્ત કદી પણ લગાડી શકતા નથી. અને તેના કલામમાં જુઠનું યુમાન પણ કરી શકતા નથી. કારણકે તે ફરમાવે છે કે “અલ્લાહથી વધારે સાચો કોણ !” એમ છતાં પણ જે કોઇ માણસ એવો

અકીદો શખે, અને મેઠે એવો બકવો કરે તો તે મહાઉન કાફર છે. અને પવિત્ર કુરઆન, તથા હદીસ શરીફ, અને સહાબા (રહ) નો મુખાલફ છે.

પણ હા, એકલે ઇમાનનો એવો અકીદો જરૂર છે કે બારી તઆલાએ જે કુરાને પાકમાં ફીરઔન, હામાન, અબુલહબ વિગેરેને માટે જે ફરમાવ્યું છે કે તેઓ દોષખી છે તો એ વાત ખરેખર ખરી છે. એની વિરૂદ્ધ તે કદી પણ કર્યો નહીં પણ તેઓને જાનતમાં દાખલ કરવા ઉપર બારી તઆલા શક્તિવાન જરૂર છે. અશકત નથી. પણ તે પોતાના અખત્યારથી તેઓને જન્નતમાં મોકલ્યો નહીં.

તે ફરમાવે છે કે “અગર અમે ચાહતે તો હર જીવને હીદાયત કરતે. પણ અમારા કોલથી સાબિત થઈ ગયું કે અમે દોષખને જાન તથા ઇનસાનોથી બરીશું.” એ ઉપરથી જણાઈ આવ્યું કે અગર ખુદાપાક ચાહતે તો હર જીવને મોમીન બનાવતે. પણ તે પોતાની વાતની વિરૂદ્ધ કદી પણ કરતો નથી. અને એ બધી વાતો તેના અખત્યારથી છે, નાચારીના કારણે નથી. કારણકે તે સર્વ શક્તિવાન છે. જે ચાહે તે કરી શકે છે. એજ અકીદો ઉમ્મતના આલીમોનો છે જેવી રીતે બચાવીએ “બઈન તમફર લહુમ” માં જણાવ્યું છે કે “શીક’નું માફ ન કરવું એ જે તેણે વાયદો કર્યો છે તેનું કારણ છે, પણ તેની જાતી શક્તિના આધારે અશકય નથી.” ખુદા વધારે જાણે છે.

લી૦ હકીર રશીદ અહમદ મજોહી.

સ્તુતિ તેનેજ મટે ઘટિત છે કે જે તેને માટે હાયક છે. અને તેનીજ મદદ અને તૈદીકની જરૂર છે. અલ્લામા રશીદ અહમદનો ઉપલો જવાબ જોયો છે. અને તે ખરેખર ખરો છે. જેથી નકાર થઈ શકતો નથી. દુરૂદ અને સલામતીઓ તેઓની ઉપર થાઓ કે જેવણુ નખીયોને તમામ કરવાવાળા છે, અને તેઓના હોસ્તો, અને તમામ મોમીનો માટે.

લી૦ શરીઅતના ખાદેમ, અને ખુદાની કૃપાના ઉમેદવાર મોહમ્મદ સાલેહ બીન સીદીક કમાલ હનફી સુફતી મકકા સુકરમા.

મોહમ્મદ સઈદ બીન મોહમ્મદ બાબસીદ, શાફેઈ, સુકતી મકકા સુકરમા.

મોહમ્મદ આબેદીન બીન શેખ હુસેન માલેકી, સુફતી, મકકા
મુકર્રમ.

હકીર ખલફ બીન ઈબ્રાહીમ હંબલી ખાદેમે ઉક્તા મકકા શરીફ

મહાર

ઉપલા ફતવા ઉપરથી તો સાફ જણાઇ આવે છે કે અસ્લામાગંગોહીનો અકોદો જે બરેલવી એ હુસામુલહરમૈનમાં લખ્યો છે તેથી તદ્દન ઉલટો છે. હવે જે બરેલવી એમ કહે છે કે મેં એક ફતવો મારી આંખોએ જોયો કે જેમાં એવો જુડો વાતો લખી હતી. તો બરેલવીજી ! એ તો તમને કમજો થઇ ગયો છે જેથી બધું પીગું દેખાય છે. એ મોઢેથી કહેવું કાંઈ આસે નહીં. કારણ કે તમારી દબ્બલથીઓથી એહલે હિદના મુસલમાનોનો મોટો ભાગ અમ્મરશો નથો. તમારે તો તે સહી અને મહોરવાળો ફતવો કાઢીને ખતાવવો પડશે. તમે લાખ ફરેખ કરી કાંઈતું કાંઈ પણ છપાવી મારો તો તેથી શું થઇ ગયું ! અહીંઆ તો અસલ ફતવો ખતાવવો પડશે.

ઉપલા મસઅલામાં અસલ વાન તો એમ છે કે મનતકી બીદઅતીઓ અને એહલે સુન્નત વલ જમાઅતના દેવખંદી ઓલમાઓમાં ઝગડો થયો કે હકક તઆલાએ જે વાયદો, તથા ઇરાદો, તથા હુકમ કર્યો છે તેના વિરૂધ્ધ કરવા ઉપર તેને શકિત છે કે નહીં ત્યારે બરેલવી બીદઅતીઓ એમ કહેવા લાગ્યા કે હકક તઆલાએ જે વાયદો, ઇરાદો, તથા હુકમ કર્યો છે, તેની વિરૂધ્ધ કરવું તેની શક્તિમાં નથી. અને એ વાન તેની શક્તિની તામે હોવી બનવા જોગ નથી. અને અકલના આધારે અશક્ય છે. હકક તઆલા પર વાગેજ છે કે પોતાના વાયદા, ઇરાદા, અને આપેલી ખબર મુજબ કરે.

દેવખંદી સૂન્ની આલીમોએ કહ્યું કે હકક તઆલા પોતાના વાયદા, ઇરાદા, અને આપેલી ખબરના વિરૂધ્ધ કદી પણ કરશે નહીં. પણ તેની વિરૂધ્ધ કરવું તેની શક્તિમાં હાખલ છે. ઉપલા મસઅલામાં બરેલવીઓ મોખતલેલા, અને ખારજીઓના મતને મળતા છે. કારણકે મોખતલેલા, અને વહહાખીયોનો એવો અકોદો છે કે પાપીને સમજને બહલે સવાખ, અને નેકને સવાખને બહલે સમજ કરવી એ કામ હકક તઆલાની શક્તિમાં નથી કારણકે ઇનસાફ એતુજ નામ છે. પણ સુન્નતવલ જમાઅતના આલીમોએ તેઓની અમલ્યતા તરફ જરાએ લક્ષ ન આપ્યા વગર ઉપલા જુદમમા બારીતઆલાની તરફ નાચારીની નીસખત કરવાને દુરસ્ત ન સમજી. અને કુદરતને ખાસ કબી. અને તે સપુર્ણ જતથી બધી નુકસાનીઓ દુર રાખી એવી રીતે સમજવું કે પાપી માટે સવાખ અને નેક માટે સમ માત્ર તેની શક્તિમાં માનવાથી નુકસાનીતું શુમાન કરવું માત્ર જુદા ફલસફાની મુખર્ષતા છે. વાયદા, ખબર, અને ઇરાદાના વિરૂધ્ધ કરવાને માત્ર શક્તિમાં માની લેવાથી નુકસાનીતું શુમાન કરવું તમારી અબજુતાતું ફજ છે. કારણકે વાયદા, ખબર, અને ઇરાદાના વિરૂધ્ધ તે કદી પણ

કરશે નહીં. પણ માત્ર તેની શક્તિમાં તેમ કરવાપર તેને શક્તિવાન માનીશું તો તેમાં કોઈ ખરાબી નથી. એવી શક્તિ આમ મનાશે. નહીં તો તેની શક્તિ તરફ નાચારીની નીસબત કરેલી કહેવાશે.

હવે ઉપલા મસખલા માટે આપણે એકમાએ કલામના મજબુત અભિપ્રાયો, અને કલામોને બોધ્યો. જુઓ ! શરહે મોવાકેફ. “તમામ મોઅતઝેલા અને ખારજીઓ કહે છે કે અગર કેઈ કબીરા શુનાહેનો કરનાર વગર તોળા કરે મરી જાય તો હકક તઆલા પર વાજેળ છે કે તેનાં શુનાહેને ન જાહે. અને બારી તઆલા પર વાજેળ છે કે તેને સજા કરે. એના બે કારણો છે. એકતો એ કે બારી તઆલાએ કબીરા શુનાહેને માટે સજાનો વાયદો, અને હુકમ કરેલો છે, અને બીજું એ કે તે સજા ન કરે તો વાયદાના વિરૂદ્ધ અને ખખરમાં જુડ લાજીમ આવે છે. ઉપલી મોઅતઝેલા, અને ખારજીઓની વાતનો જવાબ એ છે કે ખખર, અને વાયદાથી વધારેમાં વધારે સજાનું કરવું લાજીમ આવશે. પણ વાજેળ થઈ શકતું નથી. અને બહુસતો વાજેળ પર છે. અને વાજેળ વગર શિક્ષા આપવામાં વાયદા વિરૂદ્ધ પણ નથી અને જુડ પણ નથી. એમ છતાં પણ જો કેઈ એમ કહે કે વાયદા વિરૂદ્ધ અથવા જુડનું હુકમ થવું તો સાબેત છે ! તેનો જવાબ એ છે કે એ પણ અશક્ય છે. કારણ કે એનું અશક્ય હોવું અમો અશક્ય માનતા નથી. અને તે અશક્ય કેવી રીતે થઈ શકે છે ! જ્યારે જુડ, અને વાયદા વિરૂદ્ધ અશક્ય નથી, અને તેની શક્તિમાં હાખેલ છે.”

જુઓ ! મસખેરાહ, અને તેની શરહે મસખેરાહ “અલ્લામા કમાલ હખ્તેહોઆમ હનફી અને તેવજીતા શાગીર્હ હખ્તે અબીલ શરીફ મુકદ્દસી શાફઈ (રહ) વિગતવાર અયાન કરે છે કે સાહેબે ઉમદાહએ જે કહ્યું છે કે હકકતઆલાની શક્તિમાં જુદમ, અજ્ઞાનતા, અને જુડ હાખેલ થઈ શકતું નથી. એટલે તેની શક્તિને એવી વાતો સાથે નીસબત કરવી સહી નથી. અને મોઅતઝેલા કહે છે કે એ વાતો તેની કુદરતમાં હાખેલ છે. પણ પ્રગટતા અશક્ય છે. ઉપલી વાત જે સાહેબે ઉમદાહએ મોઅતઝેલાથી નકલ કીધી છે તે ઉઘી ચત્તી થઈ ગઈ છે. કારણ કે મોઅતઝેલાનો એ મજહૂબ છે કે ઉપલી વાતો તેની શક્તિથી દુર છે. અને તેની શક્તિમાં છે પણ અખત્યારની સાથે પ્રગટતા ન થવી જોઈએ એ વાત તો * અશાએરાહના મજહૂબથી વધારે મજબૂત છે. અને બારી તઆલાને ખુરી વાતો લગાડવાથી દુર નાખ વાને માટે એજ કોલને વધુ દખલ છે. અને જુડી વાતો તેની પવિત્ર જાતની સાથે લગાડવાથી ખચવું બાબે તંજીકાતથી છે. કે જે જુડા વિશેષજો તેની પવિત્ર જાતથી પ્રગટતાના આધારે દુર છે. અને ખચ્ચીત ! અહીંયાજ ખુદીની પરિક્ષા પણ થઈ જાય છે કે ઉપલી ખખ્તે વાતોમાંથી કઈ વાત વધુ હકકતઆલાને ખુરી વાતો લગાડ

* સુન્નત વધ જમાઅતના અકાયદના મસખલાઓના મોટા ઇમામ અકાયદના મસખલાઓમાં હનફી, શાફઈ, માલિકી, હંબલી ચારે ઇમામો એમની તાખેસરી કરે છે. એવજીનું નામ હકરત અયુસદસન અસમરી (રહી) છે.

નાથી દુર રાખે છે. એક તો તે પવિત્ર જાતને ઉપલાં કામો કરવા પર શકિત તો છે, પણ તેમો અખત્યાર, અને ધરાદો તેને તેમ કરવા હાં પાડતો નથી. અને બીજી વાત એ કે તે પવિત્ર જાતને તે કામો કરવા પર શકિતજ નથી. એ જાને વાતોમાં જે વાત તે પવિત્ર જાતને ભુંડી સીપ્તોથી વધુ દુર રાખે તેનેજ માનવી જોઈએ અને તે વાત માત્ર અશાએરાહનીજ છે. કે તેની શકિતમાં છે પણ અખત્યારથી કરતો નથી.”

ઉપર મુજબની ધણી વાતો ઓગામી કલામની માતર કીતાબોમાં મૈ. જુદ છે. ઉપલા બધા પુસ્તકોમાં ઉપરથી આપણને જણાઇ આવ્યું કે એમાં બે મનો છે. તેમાં એક તો મોઅત-એલા, અને બીજા સુન્નીઓ તેમાં સુન્નત વલ જમાઅતનો મત જુઓ અને અસ્લામા રશીદ અહમદ ગંગોહીનો ફતવો જુઓ, તો સાદ્ જણાઇ આવશે કે અસ્લામાનો અફીદો એ મસઅલામાં અશાએરાહનો છે. અને બીદઅતીઓનો અફીદો મોઅતએલા, અને વહહાબીઓને મળતો છે.

ઉપરી વાતો પરથી સાદ્ જણાઇ ગયું કે બરેલવી માત્ર જુદા બોહતાનોની ખાંધણીથીજ શેકામા પોતાને પુર્નેગ મનાવવાની વ્યર્થ કોશીશો કરતો હતો. દુકમાં એટલુંજ જાણવું જોઈએ કે જે બોહતાન બીદઅતીઓ અસ્લામામાં ગંગોહી (૨૬) પર મુકે છે તે વાત તેમના ફતવામાં છે કે નહીં, અને જે ન હોય તો પછી એ બોહતાન વગર બીજું કંઈ નથી. અને ઉપરી કીતાબોના લેખો ઉપરથી બરેલવી, વહહાબી, નજદી, ખારજ અફીદાનો પણ સદ્ રીતે સામેત થઇ ગયો.

બોહતાન ત્રીજું.

મલેકુલ મોત (અલ) અને શયતાનના ઇલમની વસઅતની ઉપર.

જુઓ હુસામુલ હરમેન. સફા ૧૦૩.

“જોયા શીરકા વહહાબીયા શયતાનીયાહ હે, જોર વો રાફીયોં કે શીરકા શયતાનીયાહ કી તહ” હે. વો શયતાનુલતાક કે પેરવ થે, જોર થે શયતાને આફક, ઇબલીસે લઇન કે પેરવ હે. જોર થે બી ઉસી તકઝીબે ખુદા કરનેવાલે ગંગોહી કે હમ છલ્લે હે. કે ઉસને અપની કીતાબ બરાહીને કાતેઆહમે તસરીહ કી (જોર ખુદાકી કસમ વો કતાઅ નહી કરતી મગર ઉન ચીઝોંકો છનકે જોળનેકા અલ્લાહ અઝઝ વજહને હુકમ ફરમાયા હે) કે ઉનકે પીર ઇબલીસકા ઇલમ નખી સત્તવહાહો તઆલા અલ્લયહે વસલ્લમ કે ઇલમસે ઝીયાદાહ હે જોર થે ઉસના પુરા કોલ ખુદ ઉસકે બહ અલ્લહાએમે સફે જબ, પર યું હે “શયતાનો મલેકુલ મોતકો થે વસઅત નસ્સસે સામેત હુઈ ફખરે આલમકી વસઅતે ઇલમકી કોનસી નસ્સે કતઈ હે કે છપસે તેમામ નુસુસકો રફ કરકે એક શીફ સામેત કરના હે.” જોર ઇસસે પેહલે લીખ્યા કે. “શીફ નહી તો કોનસા ઇમાનકા હીસ્સા હે.” અર્થ. “જોયા શીરકા વહહાબીયા શયતાનયા છે, અને તે રાફીયોના શીરકા શયતાનીયાહ જેવા છે. તેઓ શયતાનુલતાકના તાબેદાર હતા અને આ શયતાને

આપણે, ઇબલીસે લઇનના તાબેદાર છે. અને એ પણ અંજીને જુઠા કેહનાર મગૌહીના ચલાઓ છે. એણે પોતાની ક્રીતાબ બરાહીને કાતેઆહમાં ખુલાસો કર્યો છે કે (ખુદાની સોમંદ એ કેઈ ચીજને કાપતી નથી. પણ તે ચીજને કાપે છે કે જેને બારીતઆલા જોડવાનો હુકમ કરે છે.) તેમના પીર ઇબલીસનો ઇલ્મ નળી (સલ) ના ઇલ્મથી વધારે છે. અને એ તેનો જુઠા કોલ ખુદ તેનાજ હદ્દમાં સફા ૪૭. પર એમ છે કે “શયતાન અને મલ્લેકુલ મૈતને આ જવસઅત માતબર રીત-ચતોથી સાબેત થઈ. ફખરે આલમના ઇલ્મની વસઅત માટે કઈ માતબર રીવાચત છે કે જેથી તમામ આયતોને રદ કરી એક શીકને સાબેત કરે છે.” અને વળી આગળ લખી ગયો છે કે “શીક નથી તો કયો ઇમાનનો હીરસો છે?”

ઉપરું બોહતાન અલ્લામાં ખલીલ અહમદની ઉપર તેમની ક્રીતાબ બરાહીને કાતેઆહના ઉપજા વાકયોના આધારે આંધવામાં આવ્યું છે. અસલ વાત એમ છે કે મૈલવી અબદુરસમીઅ રામપુરી બીદઅતી એ એક રિસાલો અનવારે સાતેઆહ નામનો લખ્યો જેમાં બીદઅતોની ના પાયેદાર ઇમારતને મજબુત બનાવવાની બોટી કોશિશો કરવામાં આવી છે. તેના રદમાં અલ્લામાં ખલીલ અહમદ સાહેબ એ એક ક્રીતાબ લખી જેનું નામ બરાહીને કાતેઆહ રાખ્યું. બરાહીને કાતેઆહમાં અનવારે સાતેઆહની ઇમારત લખતા ગયા અને તેનું રદ કરતા ગયા. હવે ઉપરું બોહતાન જે બીના પર છે તેથી સારી રીતે વાકેફ થવાને માટે આપણે તેનો ખુલાસો પહેલાં જાણવો જોઈએ કે અનવારે સાતે આહની કઈ ઇમારતને રદ કરતાં ઉપરું વાકય લખવું પડ્યું તે માટે પહેલાં તો હું તે બંને ક્રીતાબોની ઇમારત રજુ કરું છું. તેને જે પહેલાં વાંચક વગં જોશે તો તેને પછી એ વિષય સમજવાને કાંઈ પણ મુશ્કેલ લાગશે નહીં જુઓ ? બરાહીને કાતેઆહ મત-બએ બીલાલીમાં છપાવેલી સફા ૫૦ મેા મૈલવી અબદુર-સમીઅ રામપુરી બીદઅતી પોતાની ક્રીતાબ અનવારે સાતેઆહમાં લખે છે કે, “એહલે સુન્નત વલ જમાઅતનેા એ અકીદો છે કે અલ્લાહ તઆલાની સીક્ત તેવીજ રીતે અને તેવીજ હકીકતથી જે અલ્લાહ તઆલાની સાથે ખાસ છે. તેવી રીતે બીજામાં હોતી નથી. અને ખુસુસીયતના અર્થ એ છે કે (જે પણ બાબત) તેમાં મળે તે તેના વગર બીજા કોઈમાં ન મળે. હવે જમીનની સપાટીપર દરેક જગ્યાએ હાજર થઈ જવું એ કાંઈ બારીતઆલાની સાથે ખાસ નથી. તફસીરે મઆલેમુલ તનઝીલ. અને રિસાલા બરખબ જલાહુદીન સીયુતી. અને શરહેમવાહેબ અલ્લામાં જુરકાનીમાં છે કે મલેકુલ મૈત તમામ જીન, ઇનસાન, પ્રાણીઓ, તથા તમામ પચઠા થએલા જાનહારોની રૂહપર કબજો રાખે છે. અને બારી તઆલાએ તેની આગળ દુન્યાને નાની થાળી સરખી કરી દીધી છે. અને બીજી રીવાચતમાં છે કે નાની રકાબી સરખી કરી દીધી છે. અને તે પ્રાણીને અહીંયાથી ત્યાંથી હ્વે છે. હવે ખયાલ કરો કે એક સેકન્ડમાં પુર્વથી પશ્ચિમ સુધીમાં કેટલી દીડીયો, મચ્છરો, મકોડાઓ, પથ્થુ, પક્ષીઓ, વિકાળ પ્રાણીઓ, માણસો મરે છે. અને

હરએક જગ્યાએ મલેકુલ મૌત હાજર થઈ જાય છે. અને મીથકાત શરીરમાં છે કે “મલેકુલ મૌત મૌતના વખતે મૈયતને સ્પર્શણે રહે છે. મોમીનને પણ અને કાફરને પણ” એ હદીસ ઘણી લાંબી છે. કાઝી સનાઉલ્લાહ એ તબકેરતુલ મવતામાં તીબરાની અને ઇબને મંહાહથી એક હદીસની નકલ કીધી છે કે “મલેકુલ મૌતએ રસુલુલ્લાહ (સલ) ને કહ્યું કે કોઈ પણ ઘર નેક અથવા બદ એવું નથી કે જે તરફ મારું લક્ષ ન હોય તો હીરસ જોતો રહું છું. અને હર નાના મોટાને એવો ઓળખું છું કે તે ખુદ પણ પોતાને એવો ઓળખતો નથી.” ઉપલી હદીસો પરથી સાબેત થઈ ગયું કે મલેકુલ મૌત હર જગ્યાએ હાજર છે. મલેકુલ મૌત (અલ) તો ખુદાપાકના એક ઘણાજ મુકર્રબ ફરીશ્તા છે. જુઓ ? શયતાન હર જગ્યાએ હાજર છે. દુરે મુખતારમાં નમાજના મસઅલાઓમાં લખ્યું છે કે “શયતાન આદમની ઓલાદની સાથે રહે છે પણ જેને અલ્લાહએ બચાવી લીધો” એ પછી લખ્યું છે કે “અલ્લાહ તઆલાએ શયતાનને એ વાતની શક્તિ આપી છે કે જેની રીતે મલેકુલ મૌત (અલ) હર જગ્યા પર હાજર રહેવાની શક્તિ રાખે છે.” હવે દુન્યામાં એની એક મીસાલ સમજો! અગર કોઈ માણસ પુર્વથી પશ્ચિમ સુધીની દુન્યાની આબાદીની સયર કરે તો જ્યાં જશે ત્યાં ચંદ્રને જોશે. તેમજ સુર્યને પણ હાજર જોશે. પછી કહે કે એક ચંદ્ર બધી જગ્યાએ મોજુદ છે. અને એક સુર્ય હર જગ્યાએ હાજર છે તો તમારા કાયદા પ્રમાણે તો જોઈએ કે તે માણસ કાફર થઈ જાય. કારણ કે તેણે ચંદ્રને હર જગ્યાએ હાજર કહ્યો. પણ ખરેખરી રીતે તો એમ છે કે તે માણસ ન તો મુશરફ થયો ન કાફર બન્યો તેતો મબનો મુસલમાન છે. બસ. તેવીજ રીતે સમજો કે જ્યારે સુર્ય ચોથા આકાશપર રહી દરેક જગ્યાએ હાજર છે એવીજ રીતે નબી (સલ)ની રહે પાક સાતમા આકાશ પર ઇન્દ્રીઈનમાં છે. અગર ત્યાંથી આપની નજરે મુખારક કુદ્દલ જમીનપર અથવા જમીનના કેટલાક હોસ્સાઓ પર પડી જાય, અને અહમદી પ્રયત્નના નુરેના છગકાવથી તમામન પાક મજલીસોને હર એક બાબુથી સુર્યના કીર જોની જેમ ઘેરી લ્યે તો શું અશકય, અને દુર છે !”

જુઓ સાહેબો ! બીદઅતીનું કલામ પુરું થયું. હવે અલ્લામા ખલીલ અહમદ સાહેબનો ઉપલી ઇમારત માટેનો જવાબ શરૂ કરું છું. પણ તે પહેલાં એટલું કહેવું જરૂરી સમજું છું કે આ મસઅલામાં જે કાંઈ બહસ છે તે માત્ર દરેક જગ્યાએ હાજર રહેવાના ઇદમનેજ માટે છે. એ વગર બીજો કોઈ ત્રિપય નથી. વાંચક વર્ગને વિનંતી છે કે તે પહેલાં ઉપલી ઇમારતને બરાબર સમજી લ્યે. હવે જુઓ કે મલેકુલ મૌત (અલ) અને શયતાનના જે ઇદમો હતા તેનું બચાવ કરતી વખતે તો દરેક માનવર રીવાયતોને ફતીલમાં રજુ કરી છે. અને કીનાઓના નામો સાથે ઘખલાઓ આપ્યા છે. અને જ્યારે તે બધી વાતો તમામ કરી રસુલુલ્લાહ (સલ) ને માટે એ ઇદમ સાબેત કરવાની પારી આવી ત્યારે એક પણ ફતીલ આપવા વગર માત્ર ધારણાથી જ ઠોકી બેસાડયું કે શું

અસહ્ય, અને દુર છે? ખસ માત્ર ધારણાથી કામ ચલાવી લીધું. હવે આપણે એ ત્રિષય પર બહુસ તો પગી કરીશું તે પહેલાં અલ્લામા ખલીફ અહમદ સાહેબનો જવાબ તો શું આ ?

“એટલે સુન્નત વલજમાઅતનો એવો અકીદો છે કે કોઈ સીપ્રતખારી તઆલાની સીફતોમાંથી ખંદામાં હોતી નથી. અને જે કાંઈ પોતાની સીફતોનો પકછાયો કોઈને ખશિશ કરે છે તો તે ખારીતઆલાથી વધીને તેમાં હોવી કહી પણ ખનવા ભેગ નથી. સાંભળવું, બેવું, ઇદમ, તસરોફ વિગેરે હકક તઆલાના હકીકી છે અને અને મખલુકના મજબી છે. (કુરાને પાકમાં છે કે) “તેની મીસાલની કોઈ ચીજ નથી.” હવે તેણે જેને જેટલો ઇદમ તથા શકિત વિગેરે ખશિશ કરા છે તેથી વધુ એક રજકણ જેટલો પણ તે વધી શકતો નથી શયતાનને તેણે જેટલી વસઅત આપી છે, અને મલેકુલ માત (અલ)ને તથા સુર્ય, તથા ચંદ્રને જેવી રીતપર ખનાવ્યા છે. તેથી વધુની તેઓમાં કાંઈ પણ શકિત નથી અથવા કોઈ વધુ કામ તેઓથી નીકળી શકતું નથી. અને એ વધુ અને ઓછા પર ફઝીલતની કમી તથા વધારો મોકુફ નથી. હઝરત સુસા (અલ) હઝરત ખીઝર (અલ)થી ઘણા શ્રેષ્ઠ, અને યુઝુર્ગીવાળા હતા. તે છતાં તેમનો ઇદમે સુકાશેફા હઝરત ખીઝર (અલ)થી ઘણો ઓછો હતો. અને વળી હઝરત ખીઝર (અલ)ને જેટલો મળ્યો તેથી વધુ પર પણ તેવણુ શકિતવાન ન હતા અને હઝરત સુસા (અલ)ને જે કે આટલી ખધી ફઝીલત હતી છતાં ન મલ્યો. અને હઝરત ખીઝર (અલ)ના ઇદમ સુકાશેફાની ખરોખરી પણ પચઢાં કરી ન શક્યા. ખસ ! સુર્ય, અને ચંદ્રને જે આ સુરત, અને વસઅતેનુરપર ખનાવ્યા, અને મલેકુલ માત (અલ) અને શયતાનને જે આ ઇદમની વસઅત (એટલે જીયાદતી) આપી એ ખધાનો હાલ સ્પષ્ટ, અને નકાર ન થાય એવી આયતોથી જણાયો, હવે એઓના ઉપર કોઈ અફઝલ (એટલે રસુલુલ્લાહ (સલ))ને માત્ર ધારણા કરી તેઓની ખરાખર અથવા તેઓથી વધારે સાબિત કરવા કોઈ અકલમંદ આલીમનું કામ નથી. પહેલાં તો અકાયદના મસઅલાઓ કયાની નથી. કે ધારણાથી સાબિત થઈ જાય. એતો કતલ છે. કતલ રીવાયતોથી સાબિત થાય છે. એમાં નખખરે વાહેલ પણ કારગર થઈ શકતી નથી. માટે એની દલીલો તે વખતે ધ્યાન દેવા ભેગ થશે કે કતલ કતલ રીવાયતોથી સાબિત કરશે; તમામ ઉમ્મતના આલીમોની વિરુદ્ધ એક વાહીયાત ધારણાથી ખલકનો અકીદો અગર ફાસેલ કરવા માંગે તો એ વાત ક્યારે ધ્યાન દેવા ભેગ થઈ શકે છે? યીજુ* કુરાને પાક, અને હદીસ

* કતલ એટલે રસુલુલ્લાહ (સલ) ના જવાનાથી તે વાતને એટલી પોટી જમાઅત જણતી હોય કે તે ખધાનું જીવું હોવું અસહ્ય લાગે તેને કતલ રીવાયત અથવા સુનવાનેર પણ કહે છે. Z.

+ ખખરે વાહેલ એટલે રસુલુલ્લાહ (સલ) ના જમાનામાં અથવા તે પછીના જમાનામાં કોઈ એક વખત પણ એવું આવે કે તે રીવાયતને તે જમાનામાં માત્ર એકજ આદમી જણતો હોય. Z.

ક કતલ એટલે અખદુર-સમીઅ રોજપુરી દરેક જગ્યાએ જ્યાં કતલ આવે ત્યાં એજેલ મમજીવો. Z.

શરીરમાં એથી વિરૂદ્ધ સાબિત છે. હવે (કુશને પાક તથા હલીસ શરીરનો) વિરૂદ્ધ કેવી રીતે કબુલ થઈ શકે! એ બધા દલામ કર્તાના રહ છે. ખુદ પ્રખરે આલમ (સલ) ફરમાવે છે કે “પુદાની કસમ હું નથી બાણતો કે મારી સાથે શું મામત્રો કરવામાં આવશે, અને તમારી સાથે.” શેખ અબદુલ હકકે (૨૬) રીવાયત કરે છે કે (રસુલુલ્લાહ (સલ) ફરમાવે છે કે) “મને દીવાલની પાછળનો પથ્થુ ઇદમ નથી.” અને મજલીસે નીકાહનો મસઅલો પથ્થુ બેહરૂરિયેક વિગેરે કીતાબોમાં લખાયેલો છે. ત્રીજું પ્રબીલત અગર એ બાબતો હાંસેલ કરવાનું કારણ હોય તો તમામ મુસલમાન અગર ફાસેક કેમ ન હોય, અને ખુદ કર્તા પથ્થુ શયતા નથી અફઝલ છે. હવે તમામ મુસલમાનોમાં કર્તા અપ્રઝલીયતના કારણે અગર શયતાનથી વધારે નહીં તો તેની બરોબર તો ઇદમેગેબમાં શયતાનથી પોતાને વધુ આલીમ સાબેત કરી આવે! અને કર્તા પોતાના શુમાનમાં તો ઇમાનનો પુરેપુરો કામીલ છે તો શયતાનથી અપ્રઝલ થઇને જરૂર પોતાને શયતાનથી વધુ આલીમ સમજતો હશે! (પુદાનીપનાહ!) કર્તાની આવી અબાણુતા પર હેરત પથ્થુ થાય છે, અને રંજ પથ્થુ થાય છે, કે આવી ન છાજતી વાત મોઢેથી કાઢવી ઇદમ, અને અકલથી કેટલી દુર છે. મતલબ એ છે કે શયતાન અને મલેકુલ મૈત (અલ)ની હાલત બેઇ ફખરે આલમ (સલ)ને કતઇ રીવાયતોની વિરૂદ્ધ, અને વગર હલીલે માત્ર એક ફાસેક ધારણા પરથી (આપ (સલ) માટે) ઇદમે મોહીતે જમીન સાબેત કરવો” શીક નથી તો ઇમાનનો કયો હીસ્સો છે? શયતાન, અને મલેકુલમૈતને આ વસઅત (સહી) રીવાયતથી સાબેત થઇ ફખરે આલમ (સલ) માટે કઇ કતઇ રીવાયત છે કે જેથી તમામ (સહી) રીવાયતોને રદ કરી એક શીકને સાબેત કરે છે” અને ખાસ્સાના અર્થ મનતેકની તેહઝીબ નામની કીતાબ પઢી કર્તાએ પોતાના અકીદાની બેતેહઝીબી અખત્યાર કીધી છે. મગર હજી માશા અલ્લાહ અકલથી ઘણું દુર છે, હકકતઆલાના ઇદમનો ખાસ્સો એ છે કે તેનો ઇદમ બાતી હકીકી છે અને તેણે દરેક ચીજને ઘેરી લીધી છે. અને મખલુકનો ઇદમ મબ્બૂહી, પડછાયા જેવો, અને તે હકકતઆલાની તરફથી જેટલો છે તેટલોજ છે. બસ! આમલા ઇલી-ઇનમાં રૂહ મુબારકનું તશરીફ શખસું, અને મલેકુલ મૈતથી અફઝલ હોવાનું કારણ હરગેજ સાબેત નથી કરવું કે આપ (સલ)નો ઇદમ આ બાબતમાં મલેકુલ મૈતની બરાબર પથ્થુ થઇ શકે! પછી વધારેની શું વાત! તેનું બયાન ઉપર થઇ ચુક્યું કે ધારણાથી સાબેત કરવું અબાણુતા છે.”

ઉપર મુજબ બન્ને કીતાબોની પ્રમારતોનાં તરજુમા છે. હવે એમાં માત્ર આપણે જે સમજવાનું છે તે એજ છે કે બહમ કયા વિષય ઉપર છે. એનો મુખ્ય વિષય તો એ છે કે નબી (સલ) ને ઇદમે મોહીતે જમીન હતો કે નહીં, તે બાબત બંદઅતીની દલીલો એ છે કે હરેરત મલેકુલ મૈત (અલ) અને શયતાનને બારે એટલો બધો ઇદમ હતો કે એ પગમાં જમીનના

કોઈ પણ આમનાં જઈ આવી શકે ત્યારે નથી (સહ) ને શા માટે ન હોય ! કારણ કે આપ (સહ) મખલુકમાં સર્વથી અદ્વૈત છે.

હવે જોવાનું એ છે કે હઝરત મલેકુલ મૈત (અલ) અને શયતાને લખનનો હદમ સામેત કરતી વખતે તો ઘણી સતદી રીવાયતો આગળ ધરી, અને ફખરે આલમ (સહ) ને મારે એક પણ કતલ રીવાયત ન લાગ્યો એ તેના લખાણ પરથી સારી રીતે જણાઈ આવ્યું.

અલ્લામા ખલીલ અહમદ સાહેબનું કહેવું એમ છે કે જે હદમ કે જેની ઉપર બહસ આવે તે હદમ હઝરત હઝરત (અલ) અને શયતાનમાં હતા તે નો કતલ રીવાયતોથી સામેત થયું પણ ફખરે આલમ (સહ) ને પણ એ હદમ હતો. એની કોઈ કતલ રીવાયત નથી. બલકે એની વિરુદ્ધ રીવાયતો છે. તેથી એ બધી રીવાયતોને રદ કરી માત્ર શુમાન કરી આપ (સહ) ને પણ એ હદમ હતો એમ સામેત કરવું માત્ર અજાતાનું કારણ છે. કારણ કે અફઝલીયતનો દારોમદાર એની ઉપર નથી, કે એ હદમ પણ નથી (સહ)માં હોય તોજ તેઓથી અફઝલ થઈ શકે જેનો કે મુસા (અલ) તથા ખીઝર (અલ) નો કીસ્સો છે જે કે ખીઝર (અલ) નો હદમે મુકશશિકા મુસા (અલ) થી વધુ હતો. પણ તેથી કાંઈ મુઝા (અલ) યો ખીઝર (અલ) અફઝલ થઈ શકતા નથી.

મલકેન શયતાન ઘણી સખત રીતે મહેનત કરી અગર કોઈ હદમની ઉપર ખખરદાર થઈ બચે તો તેથી તે મરદુદમાં કાંઈ શગડત પેદા થઈ શકતી નથી. કારણ કે તે પર કમાલ, અને ફઝલનો દારોમદાર નથી દાખલા લેએ સુલેમાન (અલ) અને હુદહુદ પક્ષિવાળો કીસ્સો કુરાન શરીફમાં જુઓ ! હુદ હુદ પક્ષિ સુલેમાન (અલ) ને કહે છે કે “ મને એવી ખખર મળી છે કે જેની તમને ખખર નથી અને સખા શહેરથી હું એક સાચી ખખર લઈને આવી છું. ” આ એક વાતી હુદહુદને ખખર હતી, અને સુલેમાન (અલ) ને ન હતી તો તેથી કાંઈ એમ સામેત થવું નથી કે હુદહુદ પક્ષિ સુલેમાન (અલ) થી વધારે આલીમ હતું ! હઝરત (સહ) ને ખુદ પાક એ તેમના નયુવતના શ્રેષ્ઠ દરજ્જ પ્રમાણે જગ્ગા પ્રદેશો આપવાના હતા તે બધા આપના હતા. તેથી તો કોઈ નકાર કરી શકતું નથી પણ આ હદમ કે જે હઝરત મલેકુલ મૈત (અલ) તથા શયતાનને હતો એ ન હતો. અને જે કોઈ એમ કહે કે હતો તો તેને કતલ રીવાયતોથી સામેત કરવું પડશે કારણ કે અકાયદના મસઅલાઓમાં કતલ રીવાયતોજ મનાય છે. એમાં શુમાનને તો એક જરાએ દખલ નથી અને એ હદમ આપ (સહ) માં નહોતો એમ માનવાથી આપ (સહ) ની અફઝલીયતમાં એક જરાએ કમી થઈ શકતી નથી. કારકે ફઝલનો આધાર એવા કોઈ જુગલ હદમની ઉપર મોકુફ નથી ફખરે આલમ (સહ) નો હદમમાં તમામ મખલુકમાં સર્વથી વધીને છે. આપ (સહ) ના હદમો ની બરોબર તો શું પણ કોઈ નથી અથવા મુકર્રબ ફરીશ્નો આપના હદમોની પાસે પણ જઈ શકતો નથી.

જુઓ બીજો દાખલો સુરાયાસીન શરીફમાં મોજુદ છે કે બારીનઆલા ફરમાવે છે કે, “ (સુહુલુહ (સહ) ને શાએરીનો હદમ અમે ન આપ્યો, અને તે તેમને મુનાસેબ પણ નહોતો. ” તો તેથી શું કેમ એમ કહી આપણે કે હુઝુર (સહ)થી શાએર મોટો આલીમ છે ! ખુદાની પનાહ ! ખુદાની પનાહ ! ! દજાબેશનુ બોલનાન તો જુઓ કે કહે છે કે “ ઉનકે પીર ઇબલીસકા હદમ નથી (સહ) કે હદમસે ઝીવાદા હો. ” સાહેબો ! ખુદાનો ખાફ હરવખતે દીલમાં રાખવો જરૂરી છે. જરા ખુદાનો ખાફ દીલમાં રાખી ઇનામથી કહો શું અલ્લામાં ખલીલ અહમદ

સાહેબનું કલામ મુતલક ઇસ્મની બહસ પર હતું કે કોઈ ખાસ ઇસ્મ પર હતું ? એ બેનું આવી વાંચનારનું કામ છે. અહીંયાં તો હઝરત મહેકુલ મૈત (અલ) અને શયતાને લખનાં તે ઇસ્મની ઉપર બહસ છે કે જે તેઓને અપાયો હોય. હવે તે ઇસ્મ બે નથી (સલ)ને કોઈ કારણસર ન અપાયો હોય અથવા, તે ઇસ્મ બહસવા પ્રત્યે આપે લક્ષ ન આપ્યું હોય અને તેથી ન મળ્યા હોય તો તેથી શું મહેકુલ મૈત (અલ) તથા શયતાને લખન હુઝુર (સલ)થી વધારે બહુકાર થઈ ગયા ! શું હુદહુદ સલેમાન (અલ)થી વધારે આલીમ થઈ ગયું ! શું કોઈ બેદુદા શાએર આપ (સલ)થી વધારે આલીમ કહેવાયે ? નહીં ! હરજેમ નહીં ! !

બરેલવી બીદઅતીએ આ મસઅલામાં દબાલી કીધી છે તે એજ છે કે અહીંયાં બહસ માત્ર એકજ ઇસ્મમાં છે, અને તેણે મુતલક ઇસ્મનું ઓલમાએ હરમૈન શરીફના દીમાગમાં ઠસાવી દીધું. જરા અલ્લામા ખલીલ અહમદ સાહેબનું કલામ તો જુઓ ? છેલ્લાં ખુલાસા કરતાં લખે છે કે “આલમા હદીસીઈનમાં રૂહ મુબારકનું તશરીફ શાખતું, અને મહેકુલ મૈત (અલ)થી અફઝલ હોવાનું કારણ હરએજ સાબેત નથી. કરતું કે હઝરત (સલ) નો ઇસ્મ આ બાબતમાં મહેકુલ મૈત (અલ) ની બરોબર પણ થઈ શકે ! ” ઉપલા વાક્યમાં આ બાબતમાં જે લખવામાં આવ્યું છે તે ધણું જ ધ્યાન દેવા જોઈ છે. એટલે અલ્લામા જે કોઈ લખે છે તે માત્ર જે ઇસ્મ પર બહસ ચાલે છે તેજ ઇસ્મ માટે લખે છે. અને બીદઅતી બરેલવીનું વાક્ય જોશો તો મુતલક ઇસ્મની તરફ લક્ષ મેલે છે. જે વાંચનાર બરાહીને કાતેઆહ મંગાવીને જોશે તો તેને સાફ રીતે જણાઈ આવશે કે દેખાંદી ઓલમા તો એમ કહેતા નથી કે નથી (સલ) ના ઇસ્મથી શયતાનનો ઇસ્મ વધુ છે. પણ બીદઅતીઓનું એવું માનવું તેઓના લેખપરથી જણાય છે, કે અગર કોઈ તુઝ્છ ઇસ્મ પણ બીજાની જણમાં હોય, અને તે નથી (સલ) થી અંબરો હોય તો તેથી આપ (સલ) નો ઇસ્મ પૂર્ણ નથી. પણ એમ સમજવું તમારી મુખર્તા, તથા અબજુતાનું પરિણામ છે.

અકાયદાના મસાએલ જે ઇમામેએ લડ્યા છે તેમાં ઘણીજ માતબર રીવાયતોના આધાર લેવામાં આવ્યો છે. એમાં ઓલીયા અલ્લાહની હીકાયતો વિગેરેથી કામ ચાલતું નથી. એવી બાબતો તો અકાયદનીજ કીતાબોથી સાબેત કરવી પડે છે. પણ ઇસ્મી બાબતોથી બહસજ કોણ કરે છે. દીલમાં કીનો કપટ હોવાના કારણે ગમે એવા જ્ઞાનદાર મુસલમાનને પણ કાફર કહેવાથી તુકતા નથી.

આ ઉપરથી જણાઈ આવ્યું કે બરેલવી બીદઅતીઓએ ઇમકાને કીઝબના મસઅલામાં બારીતઆલાની પવેત્ર, અને સર્વશક્તિવાન જતની તરફ નાઆરીની નીસઅત દુરરત રાખી છે અને આ મસઅલામાં નથી (સલ) એ અગર કોઈ તુઝ્છ ઇસ્મને જણવા તરફ લક્ષ ન આપ્યું હોય, અથવા આપની જ્ઞાનના વિરૂદ્ધ કોઈ ઇસ્મ હોય અને તેથી ખુલાપાકે ન જાગ્યો હોય તો તેથી આપ (સલ) ના ઇસ્મમાં અને ફઝીલતમાં તુકસાનીને દુરરત સમજી છે. અને એહલે દેવબંદના સુન્ની ઓલમાઓએ ઇમકાને કીઝબના મસઅલામાં બારીતઆલાની જતને તમામ ખુરાષઓથી દુર રાખી સર્વ શક્તિવાન સાબેત કરી છે. અને આ મસઅલામાં હુઝુર (સલ) ની જ્ઞાનને મુતાસેબ જેટલા ઇસ્મો આપને મળ્યા તે ઇસ્મોને મખસુકમાં બીજા બધાઓ કરતાં વધુ, અને એટ સાબેત કરી, અને કોઈ ઇસ્મ અગર આપ (સલ) ની જ્ઞાનને લાયક ન હોવાના કારણે બારીતઆલાએ અગર ન આપ્યો હોય તો તેથી આપ (સલ)ની અફઝલીયતને કોઈ પણ ધડાડવા વગર ઓર વધારી છે. ઉપલા બન્ને મસઅલાઓમાં બીદઅતીઓજ બલીમ સાબેત થયા.

બોહતાન ચાચું.

ઇલ્લે ગયળના મસઅલા ઉપર.

(ગુઓ । ફસામુલ હરમૈન સો ૧૦૫.)

“ઓર ઇંચ કીરકા વહહાળીયાહ શયતાનીયાહ કે બળેમિં એક ઓર શખ્ત ઇસી ગંગોહીકે હમ છલ્લોમિં હે, જીસે અશરફઅલી યાનવી કેહતે હે. ઉસને એક છોટીસી રિસલયા તસનીફકી. કે ચાર વરકકી બી નહીં, ઓર ઉસમેં તસરીહકી કે ગયળકી ખાતોકા બચસા ઇલ્મ રસુલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહો તઆલા અલયહે વસલ્લમકેહેઅચસાતો હર બચ્ચે ઓર હર પાગલ બલકે હર જાનવર ઓર હર ચાર પાયે કે હાંસેલ હે. ઓર ઉસકી મલઉન ઇબારત યે હે “આપકી જાતે મુકદ્દસાપર ઇલ્લે ગયળકા હુકમ કીયા જાના અગર બકોલે અચહ સહીહ હો તો હરયાફત તલબચે અમ્મ હે કે ઇસ ગય બસે મુરાદ ખાઅબ ગયળ હે ચા કુલ્લ ગયળ ? અગર ખાઅબ ઉલુમે ગયળીયા મુરાદ હે તો ઇલ્લે હુકમકી કયા તખસીસ હે અચસા ઇલ્લે ગયળતો અચહો, અમર વ બલકે હર સખી વ મજનુન બલકે જમીઅ હેવાનાત વ બહાએમકે લીયે બી હાંસેલ હે” ઇલા કોલેહી “ઓર અગર તમામ ઉલુમે ગયળ મુરાદ હે ઇસ તરહાકે ઉસકી એક ફર્દ બી ખારેજ ન રહે તો ઇસકા ખતલાન ફલીલે નકલી વ અકલીસે સામેત હે” વિગેરે. વિગેરે,

અર્થ. અને એ કીરકા વહહાળીયા શયતાનીયાના વડાઓમાંથી એક બીએ માલુસ પલ્લુ આ ગંગોહીના ચેલાઓમાંથી છે. જેને અશરફઅલી યાનવી કહે છે. તેણે એક નાનકડો રિસાલો પ્રગટ કીધો છે જે ચાર પાનાઓનો પલ્લુ નથી. અને તેમાં ખુલાસો કર્યો છે કે ગયળની વાતોનો જેવો ઇલ્મ રસુલુલ્લાહ (સલ) ને હતો તેવો તો હરેક બચ્ચાને અને હરેક હીવાનાને બલકે હરેક જાનવરને અને હરેક ચોપગાને હાંસેલ છે. અને તેની ધીક્કારાયલી ઇબારત આ છે. “આપની પવિત્ર જાત પર ઇલ્લે ગયળનો હુકમ કરવો. અગર અચહના કહેવા પ્રમાણે દુરસ્ત હોય તો જાણવાની ખાબત એ છે કે એ ગયળથી મુરાદ કોઇ ગયળ છે, કે કુલ્લ ગયળ ? અગર કોઇ ગયળ હોય તો એમાં હુકુમનું શું ખાસપણું છે ? તેટલો ઇલ્લે ગયળ તો અચહ, અમર બલકે હરેક બચ્ચાં, અને હીવાના, બલકે તમામ જાનવરો, અને ચોપગાને માટે પલ્લુ હાંસેલ છે.” તેના કોલ તરફ “અને તમામ ગયળોના ઇલ્લે મુરાદ હોય, અને તે એવી રીતે કે તેની કોઇ પલ્લુ ચીજ જાણથી બહાર ન હોય તો તેનું ખાતેલ થવું નકલી, અને અકલી ફલીલથી સામેત છે.”

ઉપલાં બોહતાનની પુનવાદ અલ્લામા અશરફઅલી યાનવી સાહેબ ઉપર તેમના નાનકડા રિસાલા હીફતુલ્લ ઇમાનનાં ઉપલાં વાકયને અધારે કરવામાં આવી છે. એ વિષયના ઉપર આપણે કાંઇ કહીયે તે પહેલાં આપણે એ જાણવું જોઈએ કે એ રિસાલો કયા વિષય પર લખાયેલો છે. અને કઇ વાતનો ખુલાસો કરતાં હકરત અલ્લામા સાહેબે ઉપલાં વાક્યો લખ્યાં છે. અલ્લામા સાહેબને એક માલુસે ત્રણ સવાલો પુછ્યા હતા તેમાં જે ત્રીજો સવાલ હતો કે “ગયળની એ

ક્રીસમો છે એક તો બીજાત. એ ક્રીસમના આધારે તો બારીતઆલા વગર બીજો કોઈ (આલેમુલ ગયબ) થઈ શકતો નથી. બીજો બાવાસ્તો એ અર્થના આધારે રસુલુલ્લાહ (સલ) આલેમુલ ગયબ હતા. ઝયદની એદલીલ આપવી, તથા અકીદો, અને અમલ કેવો છે ?” એ સવાલનો જવાબ આપતાં અલ્લામાં લખે છે કે “મુતલક ગયબથી મુરાદ શરીઅતમાં તે ગયબ છે કે જેની ઉપર કોઈ દલીલ કાયેમ ન હોય, અને તેને બાણવા માટે કોઈ રસ્તો અને આધાર નહોત્ય. એજ બીના પર (કુરાને પાકમાં છે કે) “આસમાનો. અને જમીનમાં જે ગયબો છે, તેને કોઈ બાણતું નથી. મગર અલ્લાહ !” અને વળી છે કે (તમો કહી દયો અથ મોહમ્મદ (સલ) કે અગર હું ગયબ બાણતે તો ઘણી બલાઈઓ જમા કરતે.” વિગેરે પ્રમાવવામાં આન્યું છે. અને જે ગયબ કોઈ વસીલા સાથે છે. તો તેને ગયબ કહેવું બે ચીજોની વચ્ચે બહેરી મલતાપણાનું મોહતાબ છે. તેથી કરીને મબલુકને આલેમુલ ગયબ કહેવું શીકેનો વહેમ થઈ જવાના કારણે મના, અને ના દુરસ્ત છે. કુરાને પાકમાં રાએનાની મનાઈ તથા મુસલીમ શરીફની હદીસમાં અબદી, અને અમતી, અને રખી ફહેવાથી મના કરવાનું કારણ પણ એજ છે. અને એજ કારણે હુઝુર સરવરે આલમ (સલ) ને આલેમુલ ગયબ કહેવા દુરસ્ત નથી. અને એવી તાવીલ (એટલે મન ઘડત અર્થ) થી કહેવું દુરસ્ત હોય, તો ખાલેક, રાએક, વિગેરે પણ ઉપરની તાવીલ પ્રમાણે કહેવું દુરસ્ત થશે. કારણ કે આપ (સલ) દુન્યાને પયદા કરવાના તથા તેની હયાતીના કારણ છે. બલકે ખુદાના અર્થ માલીક છે અને માઅયુદના અર્થ જેની ખીદમત થઈ હોય તે. એમ છે. તો પછી (ખુદા, અને માઅયુદ) કહેવું પણ દુરસ્ત થશે. અને જેવી રીતે આપ (સલ) ને આલેમુલ ગયબ કહેવું આ ખાસ તાવીલથી દુરસ્ત થશે એવીજ રીતે બીજી તાવીલથી એ સીક્તનો નકાર બારીતઆલાથી દુરસ્ત થશે. એટલે ઇસ્મે ગયબના બીજા અર્થ વસીલાને સાથના અલ્લાહ તઆલાને માટે સાબિત નથી. હવે અગર કોઈ માણસ એ બીજા અર્થના આધારે એમ કહેતો ફરે કે રસુલુલ્લાહ (સલ) આલેમુલ ગયબ છે, અને બારી તઆલા આલેમુલ ગયબ નથી તો (ખુદાની પનાહ !) શું આ કલામને મોઢેથી કાઢવાની કોઈ અક્લમંદ દીનદાર રજા આપશે ? અને એ બીનાપર તો પછી પ્રકીરોની તમામ બેહુદી સહાઓ પણ શરએના વિરુદ્ધ કહેવાશે નહીં. તો શરએ શું થઈ બચ્યાંઓનો ખેલ થયો ! જ્યારે દીલ થયું બનાવી દીધો, જ્યારે દીલ થયું મીટાવી દીધો. પછી અગર “આપની પવિત્ર જાતપર ઇસ્મે ગયબનો હુકમ કરવો અગર જયદના કહેવા પ્રમાણે બાએઝ હોય તો બાણવાની એ બાબત છે કે એ ગયબથી મુરાદ કોઈ કોઈ ગયબ છે કે તમામ ગયબ ? અગર કોઈ કોઈ ગયબ મુરાદ હોય તો તેમાં હુઝુર (સલ)નું ખાસપણું શું છે ? તેટલો ઇસ્મે ગયબતો ઝયદ, અમર, બલકે દરેક બચ્યાં, અને પામલ, તમામ હોવાનો અને ચોપગાંને માટે બી છે.” કારણ કે હર માણસને કોઈ ન કોઈ એવી વાતની ખબર રહે છે કે જે બીજા માણસથી છુપી છે. તો એઈએ કે ફરેકને આલેમુલ ગયબ

કહેવા જોઈએ. પછી અગર ક્યદ એમ કહે કે હાં હું સર્વને આલેખુલ ગયળ કહીશ તો પછી ઇલે ગયળને કમાલાતે નળવીયામાં કેમ ગણવામાં આવે છે? કે જે કામમાં મોમીત બલકે ઇનસાનનું પણ ખાસપણું ન હોય તે નળુવતના કમાલોમાંથી ક્યારે થઈ શકે છે. અને અગર એવી રીતે લાજીમ કરવામાં ન આવે તો નળી અને નળી વગરનામાં ફેરતું કારણ બયાન કરતું જરૂરી છે. અને અગર તમામ ગેળના ઇલેમો મુરાદ છે એવી રીતે કે તેની કોઈ એક ચીજ પણ જાણથી બહાર ન હોય તો તેનું વિરૂધ નકલી અકલી દલીલથી સાબિત છે. નકલી દલીલો તો ગેળમાર છે ખુદ કુરાને પાકમાં આપ (સલ) થી નકાર કરાવવો ઇલેમ ગયળથી (સાબિત છે) (તમે કહી દ્યો અથ મોહમ્મદ (સલ) કે) “જે અગર હું ગયળ જાણતો તો ઘણી લાલાઇઓ જમા કરતો.”

ઉપર મુજબ હીફજુલ ઇમાનની ઇમારતનો તરજુમો છે. ઉપલી બહસમાં માત્ર સમજવાનું એ છે કે બરેલવી કહે છે કે અલ્લામાં યાનવીનો એવો અકીદો છે કે નળી (સલ)નો ઇલમ બચ્ચાઓ, ગાંડાઓ, ત્યા જનાવરો ત્રિગેરે જેવે હોય. અને એવીજ સુરતની ઇમારત તેણે પોતાની કીતાબ હુસામુલ હરમૈનમાં અલ્લામા યાનવીની હીફજુલ ઇમાનની ઇમારત લખવા પહેલાં લખી. તે મલ ઉન ઇમારત એ છે કે “ઉસને એક છોટીસી રિસલ્વા તસનીફકી કે ચાર વરકી બી નહીં ઉસમે તસરીફ કી કે ગયળકી બાતોંકા જયસા ઇલમ રસુલુલ્લાહ (સલ) કો હે અથસાતો હરઅચ્ચે ઓર હર પાગલ બલકે હર જનવર ઓર હર ચાર પાયેકો હાંસેલ હે.” ઉપલી ઇમારત પહેલાં લખી પછી અલ્લામાની ઇમારતને લખી એટલે અલ્લામાની ઇમારતની મતલબ એણે પહેલાંજ બયાન કરી દીધી કે એની મતલબ એજ થાય છે. પણ હું એ દીલની આંખોનાં આંધળાઓને બરાબર સાબિત કરી આપીશ કે અલ્લામાની ઇમારતની શું મતલબ છે. પહેલાં આપણે એ જાણવું જોઈએ કે અલ્લામાની ઉપલી ઇમારતનું હાંસેલ સાદ રીતે શું છે જ્યારે આપણે તે સાદ રીતે સમજી લઈશું તો પછી તે ઇમારતમાં કોઈ પણ રીતે વહેમ કરવાનું કારણ રહેશે નહીં.

અલ્લામા અશરફ અલી યાનવી ને જે માણસે સવાલ પુછ્યો હતો તેમાં તેણે ખુદ ઇલેમ ગેળની એ સુરતો પહેલાંથી જણાવી દીધી છે. તેમાં એક સુરત તો એકે ઇલેમ ગયળ ખીઝકાત એટલે તે ગયળનું જાણવું એવી રીતે કે તે જાણવાને માટે કોઈ વાસ્તો, વસીલો ન હોય, તેમજ કોઈના શીખવવાથી તે ઇલમ પર શકિતવાન ન થયા હોય તો તે તો ખાસ બારી તઆલાની સાથે છે. અને બીજા કોઈની પણ સાથે નકલી અને અકલી જનને દલીલથી અશકય છે. અને બારી તઆલાને જે આલેખુલ ગયળ કહીએ છીએ તે ઇલેમ ગયળ ખીઝકાતનાજ આધારે કહીએ છીએ. અને એ ઇલેમ ગયળ તેના વગર બીજા કોઈમાં પણ હોવો અશકય છે. તેથી હવે એ ઇલેમ ગયળ ઉપર કોઈ પણ બહસ કરવાની નથી. હવે જે બીજી સુરત ઇલેમ ગયળની બતાવી છે તે ગયળ બાવાસ્તા, એટલે કોઈના બતાવ્યાથી છુપી વાતને જાણવી. પછી તે ગમે એટલો વધારે અથવા ઓછો હોય તેનું પ્રમાણ કોઈ પણ નહીં ન હોય. પહેલાં તો એ ઇલેમ ગયળ ઇલેમ ગયળજ નથી. કારણ કે સરીઅતમાં ઇલેમ ગયળને જાણવાને માટે કોઈ આધાર ન હોયો જોઈએ તેનેજ ગયળ કહે છે. પણ આ મસઅલામાં એજ ગયળ પર બહસ છે. કારણ કે ક્યદ જે એવો અકીદો રાખે છે કે આ બીજી સુરત જે ઇલેમ ગયળની છે તે ગયળના આધારે તે રસુલુલ્લાહ (સલ)ને આલેખુલ ગયળ કહેવા મંજિ છે. તો તેપર અલ્લામા યાનવીનું કહાણ જે અને જે બીજી સુરતના આધારે પણ આલેખુલ ગયળના અલ્લામા અશરફ અશરફ

નથી. તેના કારણે જોમ જણાવે છે કે પહેલાં તો એ સીધા જારી તઆલાની સાથે ખાસ છે. બીજી એ કે જે અર્થ ગયળના ક્રમ કરે છે. તેવી રીતે ગયળની તાબરીફ શરીરમતમાં બધાન થએલી નથી. તેથી એ ગયળના આધારે આલેખુલ ગયળના ક્રમનો ઉપયોગ કોઈ પર થઇ શકતો નથી. બીજી જે આપણે અગર મન ધડત અર્થના આધારે એને પણ ગયળ કહીશું તો જારી તઆલા તો એ બીજી સુરતના આધારે આલેખુલ ગયળ નથી. તે તો આલેખુલ ગયળ બીજાત છે. તો તેને આલીખુલ ગયળ કહેવાશે નહીં. હવે જે કોઈ એમ કહે કે જારી તઆલાને આલેખુલ ગયળ કહીશું તો બીજાત સમજીને કહીશું, અને નખી (સલ) ને કહીશું તો બાવારતા આલે ખુલ ગયળ સમજીને કહીશું, તો તેના ખુલાસો પણ આલામાનાજ જવાબથી નીકળી જાય છે કે તમે ગમે એમ સમજીને કહો પણ બનતે માટે શબ્દ તો આલેખુલ ગયળજ વાપરવો પડશે તો તેથી શીકીને વહેમ થઇ જાય છે. અને તેજ માટે કુરાને પાકમાં રાખેતાનો શબ્દ વાપરવાની મનાઈ કરવામાં આવી છે. કારણ કે એ શબ્દના એક અર્થ તો એ થાય છે કે “અમારા ભરવાડા,” અને બીજા અર્થ એ છે કે “અમારી મદદ કરો.” તો યાહુદીયો અમારા ભરવાડાના અર્થથી ગાળો આપતા હતા. તેથી એ શબ્દનો ઉપયોગ કોઈ ખરેખરી રીતે કરે તો તેને માટે પણ મનાઈનો હુકમ કરવામાં આવ્યો. વળી મુસશીમ શરીફમાં અમદી, અમતી, રખી વિગેરે શબ્દોનો ઉપયોગ પણ મના કરવામાં આવ્યો છે એટલે અમદી, તથા અમતીના અર્થ એક તો એ થાય છે કે મારા ગુલામ, મારી લેડી અને બીજા અર્થ એ થાય છે મારા બદા, મારી બંદી, તો તેમાં પણ શીકીને વહેમ થઇ જાય છે કે કોઈ પણ માલિક પોતાના ગુલામ તથા લેડીને ઉપલા શબ્દોથી ન બોલાવે ગુલામ વિગેરે શબ્દો એવા વાપરે કે જેથી શીકીને વહેમ ન થાય. તેમજ ગુલામો પોતાના માલિકને રખી કહીને ન બોલાવે કારણ કે એના એક અર્થ તો એ થાય છે કે મારા માલિક અને બીજા અર્થ તો એ જારીતઆલાતું નામ છે તો તેથી જેમ એ શબ્દોમાં શીકીને વહેમ છે તેમજ આલેખુલ ગયળમાં પણ છે. અને જેવી રીતે કોઈ મન ધડત અર્થના આધારે અગર આલેખુલ ગયળ કહેશે તો પછી મન ધડત અર્થના આધારે ખાલેક, રાજેક, ખુલ, માઅયુદ વિગેરે પણ દુસ્ત થશે કારણ કે એ દરેકમાં મન ધડત અર્થની યુગ્મયજ છે. હવે જે કોઈ કહેશે કે હું તો માત્ર આલેખુલ ગયળ કહીશ બીજા ખાલેક રાજેક વિગેરે ન કહીશ તો તેને તેલું કારણ પુછવામાં આવશે. અને તે કારણ તે કહી પણ બતાવી શકશે નહીં.

હવે એક બીજી બાબત જે અલ્લામાંએ એ મસઅલામાં ‘સમજાવી છે તે ધણીજ ધ્યાન દેવા જેગ છે તે એ છે કે જારીતઆલા તો વગર આધારે આલેખુલ ગયળ છે. એટલે આધારની સાથે આલેખુલ ગયળ નથી ઉપલી વાતથી કોઈ પણ દીનદાર નકર કરી શકતો નથી. હવે જે કોઈ માણસ બાવારતા ઇસ્મે ગયળના અર્થને પોતાના ખબાલમાં ધારી એમ કહે કે રસુલુલ્લાહ (સલ) આલેખુલ ગયળ છે, અને જારીતઆલા આલેખુલ ગયળ નથી. તો શું કોઈ ઇમાનદાર તેને એવા શબ્દો મોઢેથી કાઢવાની રજા આપશે ?

હવે આપણે એક બીજી બાબત જોવાની છે તે એ છે કે અગર કોઈ માણસ બાવારતા ઇસ્મે ગયળના જાણુનારને આલેખુલ ગયળ કહેવો અગર કોઈ તાવીલ એટલે મન ધડત અર્થના આધારે દુસ્ત સમજે તો પછી તેમાં હુઝુરતું કોઈ પણ ખાસપણું નથી કારણ કે એવી રીતે તો દરેક જાનદાર કોઈ ન કોઈ એક વાત પણ એવી જાણે છે કે તે વાતથી બીજો કોઈ ખબરદાર હોતો નથી. કારણ કે એ ગયળમાં વધતા ઓછાનું પ્રમાણ તો કોઈ નકકી નથી. તો પછી દરેકને આલેખુલ ગયળ કહેવા પડશે. અને જે એનો જવાબ ક્રમ એમ આપે કે હા શીકી તો પછી જે

વાત નચુવતના કમાલોમાંથી રહેશે નહીં. કારણ કે નચુવતના કમાલોમાં તો તેજ ચીજ કંઈ સકાય છે કે જેને નથીયો વગર બીજો કોઈ ન જાણે અને અમર ઝવડ એમ કહે કે હું આલેચુક ગય્ય માત્ર નથી (સલ)ને આવાસ્તા ઇલ્લે ગય્ય જાણુચના આધારે કહીશ અને બીજા કોઇને ન કહીશ તો તેનું તેને કારણ પુછામાં આવશે તો તે પણ હરજેન યથાન થઈ શકશે નહીં.

ઉપલો ખુલાસો સારી રીતે સમજી લીધા પછી હવે આપણે પાછું અલ્લામાં થાનવીનું વાક્ય જુઓ ! હવે તે વાક્યમાં શું 'ખોડું' લખ્યું છે તે શોધી કાઢો ! જુઓ ! હવે તે વાક્ય કેટલું સાદુ લાગે છે. કે "પછી અમર આપની પવિત્ર જાત પર ઇલ્લે ગય્યનો કુકમ કરવો અમર ઝવડના કહેવા પ્રમાણે સહી હોય તો જાણુવાની એ જાણત છે કે એ ગય્યથી મુરાદ કોઇ કોઇ ગય્ય છે કે કુલ્લ ગય્ય ! અમર કોઇ કોઇ ગય્ય મુરાદ હોય તો તેમાં હુજુરનું શું ખાસપણું છે ! તેટલો ઇલ્લે ગય્ય તો ઝવડ, અમર, વિગેરેને પણ હાંસિલ છે."

ઉપરું વાક્ય કયાં અને યોદ્ધાન કયાં ! યોદ્ધાનમાં તો કહેવાય છે કે અલ્લામાં થાનવી નથી (સલ)ના ઇલ્લેને આવા આવાના ઇલ્લેને જેવો કહે છે. હવે જુઓ ઉપલાં યોદ્ધાનનો પતો અલ્લામાંની ઇમારતમાં કોઇ પણ જગ્યાએ મળે છે ! અલ્લામાં એ તો એ જાણ-તમાં ખાસ ખાસ વિગતો નક્કી કરેલી છે. જુઓ ! હીફ્ટુલ ઇમાનમાં સવાલની છેવટની લીટીઓમાં લખ્યું છે. "નચુવત કે લીયે જો ઉલુમ લાઝીમ વ હુદરી હે" વો આપકો જ તમા-મહા હાંસિલ હો ગયે થ." હવે જે માણસ ઉપરું વાક્ય તેજ સવાલના જવાબમાં લખે તે કેવી રીતે એમ કહે કે હુજુર (સલ) નો ઇલ્લે ગય્ય તો આનો આવો હવો. શું ! દીવાનાઓ અને જનવરોને પણ નચુવતને લગતા બધા ઇલ્લે હાંસિલ હતા ! હવે તે વાક્યમાં "અયસા ઇલ્લે ગય્ય તો ઝવડ, અમર, વિગેરે વિગેરે લખ્યું છે તો એ અયસા શબ્દની મતલબ એ નથી થતી કે જે હકીકતમાં ઇલ્લે રસુલુલાહ (સલ)ને અપાયો હતો તેવાજ ઇલ્લે જનાવરો વિગેરેમાં પણ હતો. બલકે ત્યાં લખાયલું છે તેની મતલબ મુતલક કોઈ ગય્યની ઉપર છે. કોઇ નથી (સલ) ના ગય્યની ઉપર નથી. અને કોઇ ગય્યમાં જે "કોઇ" શબ્દ છે તેની મુરાદ આમ છે ખાસ નથી. અને શબ્દ "અયસા" હમેશાં સરખામણીને માટે આવેલો નથી ફસાહન, અને બલામતવાળો ભોકો પોતાના ફતીહ મહાવરામાં બોલે છે કે "અલ્લાહ અયસા કાહેર હે મસલન....." તો શું અહીંયાં બારી તઆલાની શક્તિને કોઇ બીજાની શક્તિની સાથે સરખામણી કરવી મક્કુદ છે ? કદી નહીં ! બલકે એ સુરત ઉપર જે ખરાબી લાઝમ કરવામાં આવી છે તેમાં ધ્યાન દેવાથી તો જણાય છે કે એ સરખામણીથી નકાર કરવામાં આવ્યો છે. કારણકે મુતલક કોઇ ઇલ્લે ગય્યના મુરાદ લેવા પર આ ખરાબી બતાવવામાં આવી છે કે તેમાં હુજુર (સલ) નું શું ખાસપણું છે ? એમાં તો બધા શાગેલ થઈ જશે. અને આપ (સલ) ની ખાસ કમાલ હરજની સીફતોમાં આપ (સલ) નો કોઈ હમસર નથી.

બીજું અમર આપણે લુગતો જોશું તોપણ જણાઇ આવશે કે અયસા શબ્દ હમેશાં સરખામણી માટેજ આવતો નથી. જુઓ ! અમીરશ લુગત જલ્દ ૨. સફો ૩૦૨.

અયસા=(૧) ઇસ કીસમકા, ઇસ શકલકા, (ફીકરા) અયસા કલમહાન હરજોકસે બનના ફુશાવર હે. શેઅરે આતિશ.

મેહબુબ નહીં ખાગે જહાંમે કોઈ તુજસા.

ખુ રખતા હે ગુલ અયસી ન લઝઝત્ત સમર અયસી.

(૨) ઇસકેદર, ઇતના, (ફીકરા) અયસા મારા કે અધમુવા કર લીયા. શેઅરે બક.

કેવળ આદારકથાના ભરખા હે અયસા લતિફા સાફ.

સુન્નાત પર યુમાન હે મોઝે યરાખકા.

(૩) મોમાસિલ, માનિંદ, (ફીકરા) તુમ અયસે મોહતેરે મીલ બયેગે. હમ અયસેસે તો બાત લી નહીં કરતે.

(૪) ઇસ તહ, યુ, (ફીકરા) મયને અયસા સુના હે કે આજ દોનો બાઇઓએ થલ ગઈ. તુમ જીનસે સાફ સાફ કેહ દેના કે મીર સાહુબ અયસા કેહતે હે.

(૫) જોર કલ્લી અન્છાઈ, યુરાઈ કી જગેહ બતોર સુબાલગા લી બયાન કરતે હે. (ફીકરા) અયસા વકત ફીસમતોસે મીલતા હે. કોઈ અયસી બાત મુંહસે નીકાલતા હે.

ઉપર મુજબના અર્થો અમીર મીનાઇ સાહેબ લખનવીએ પોતાની કીતાબમાં લખ્યા છે. હવે તમો માત્ર એમ કહો કે એના અર્થ માત્ર મોમાસિલ, અને માનિંદ, જ થાય છે. તો એ તમારી છેવટના ફરગની અમલ્યતા, અને હક છે. અલ્લામાના વાક્યમાં આમુળ પાછળની ઇબારત આપણે જોઈએ છીએ તો સાફ રીતે જણાય આવે છે કે અયસાના અર્થ ઇતિના થાય છે. તો મતલબ એ થઈ કે જે ઇલ્મે ગયમ આચારતાના કારણે આલેમુલ ગયમનો સબ્બ બોલવો દુસ્ત સમજ્યો હતો તેટલો ગયમ તો ઝયદ, અમર, વિગેરેમાં પણ છે. હવે એથી સરખામણી ક્યાં થઈ કે આપ (સલ)ના ઇલમ જોવો ઇલમ ઝયદ વિગેરેમાં છે. અલ્લામા ચાનવીનો મુળ મકસદ તો ઉપલી બધી ઇબારતથી એ છે કે આલેમુલ ગયમની સીધત જે બારીતઆલાને સાથે ખાસ છે. તેને મનબસત અર્થ કરી એવું રૂપ આપવું કે તે રૂપમાં તે દરેકમાં મળી શકતી હોય તેવા સબ્બથી મખલુકાતમાં સર્વથી અદ્દલ ફખરે આલમ (સલ)ની તાઅરીફ કરવી માત્ર અમલ્યતા છે. શું હુઝુરે અકદસ (સલ)ની તાઅરીફ કરવાને માટે આપ (સલ)ને એવા ઇલ્મો ન આપાયા હતા કે જેમાં આપનો કોઈ પણ ભાગ્યો નહતો? અપાયા હતા! અને લાખ વાર અપાયા હતા!! તેથી કોઈ પણ દીનદાર ઇનકાર કરી શકતો નથી. પણ એવી વાતો સમજવાને માટે ઇલ્મની જરૂર છે. પણ ઇલ્મ ક્યા છે! અગર બરેલવીઓજ આલીમ હતે તો એલમાયે ઉમ્મતથી કહી પણ કપટ અને કીનો ન શખને કારણ કે આલીમો તો આલીમોનેજ વધારે ચાહે છે. અગર બીદઅતીઓમાં ઇલ્મ હતો તો મહસનો ઇલ્મે ગયમમાં હતી અને એ મસઅલામાં તમારો એહસે દેવખંદથી વિરૂદ્ધ પણ હતો તો જરા એલમાએ હરમૈન શરીફને પુછી તો જોતે કે નબી (સલ)ને આલેમુલ ગયમ કહેવા દુસ્ત છે કે નહીં? પણ તેમ પુછવા જતે તો આસડાઓનો સરખાવ લઈને આવવું પડતે.

ઉપલા બયાનથી સાફ રીતે જણાઈ ગયું કે ઉપલા મસઅલામાં અલ્લા ચાનવીની મુરાદથી ઉપર સમજાવી એલમાએ હરમૈન શરીફને ધોકા આપી ફતવો લીધો છે. જે બાબત તદ્દન પિકારવા જેમ છે અને એ માત્ર એહુલુલ્લાહની સાથે કીના કપટનું કારણ છે. બીદઅતીઓની ઇમાનદારી તો જુઓ. કે આજે હમ્મરો ધોકો દેવખંદ, સહારનપુર, વિગેરેના મદસાઓ, તથા ચાનાશુબનના ખાનકાહથી દીની ફકર ઉઠાવે છે. એ ફકરને અટકવવા કેવી કેવી કાફીશી કરવામાં આવે છે. એ જગ્યાઓના મુખ્યો ઉપર કેવાં કેવાં બોહતાનો મુકાનામાં આવે છે. પણ બરેલવીઓને ચાહ રાખવું જોઈએ કે અલ્લાહનું દીન તો ક્યામત સુધી જારી રહેશે. તમારી વ્યર્થ કાશીશોથી મટી શકતું નથી. જો તમારી નઝદીક હયા કોઈ બીજા હોય! જો ઇમાન અઝીઝ હોય તો એવી હજબલીઓથી બાઝ આવો! જુઓ! તમારી હુસામુલ હરમૈન પછી મોહનનદ પ્રગટ થઈ છે. જરા તેમાં હઝરને દેવખંદને માટે કેવા

શબ્દોનો ઉપયોગ કર્યો છે. અને તમારે માટે કેવા કેવા શબ્દોનો ઉપયોગ કર્યો છે તે જુઓ ! વાત તો મોહનદનીજ માતબર કહેવાશે. કારણ કે એ હતવો છેલ્લાં નીકળ્યો છે.

વળી કેટલાક શયતાનો એમ લોકોને બહેકાવે છે કે મોહનદમાં અસલી ક્રીતાઓના શબ્દ શબ્દ લખ્યા નથી. તો અકલમદો ! નમરે બાળુવું જોઇએ કે અસલ ક્રીતાઓ તો ઉર્દૂ બાપામાં લખાઈ હતી, અને મોહનદ તો મુળ અરબીમાં લખાઈ હતી. હવે તેના શબ્દ શબ્દ અને અક્ષરે અક્ષર કેવી રીતે આવી શકે પણ તેમાં જોવાનું એમ છે કે મુળ મતલબમાં કંઈ ફેર છે કે નહીં અમર જો કંઈ તે ફેર હોય તો કાઢી બતાવો ? તમોએ તો જમીન અને આમમાન જેટલો ફેર કરીને દુસામુલ હરમૈન લખી. તેના ફેર તો મારી ઉપલી ઇમારતથી એવી રીતે સાબેત થઇ મયો કે અમર કોઇ દીનદાર હશે તે તો નકાર કરી ન શકશે. પણ હાં ધર્મીઓનાં દીલ તો ખુદ પાક્યો કાળાં કરી દીધાં છે. તે તો ઘોળે દીવસે સુધં નથી. એમ પણ કહેવાને ચુકશે નહીં.

વળી જુઓ ? અલ્લામા થાનવીને એ ઇમારત માટે તેમની શું મુરાદ છે ? તે પુકવામાં આવી તો તેના જવાબમાં યરુલ બનાન નામના રિસાલામાં પોતે લખે છે કે “આપકે ખતકે જવાબમે” અર્જ કરતા હું કે મયને ચે ખત્રીસ મઝમુન કીસી ક્રીતાબમે” નહીં લીખ્યા. યોર લીખના તો હરકીનાર મેરે કલ્બમે” લી ઇસ મઝમુનકા કલ્બી ખતરા લી નહીં ચુઝરા.” વળી આગળ જતાં લખે છે કે. “જો શખ્સ અપસા એતેકાદ રખે ચા બીલા એતેકાદ સરાહતન ચા ઇશારતન ચે ખાત કહે મે” ઉસ શખ્સકે ખારેજ અઝ ઇસલામ સમજતા હું કે વો શખ્સ તકઝીબ કરતા હે મુસુસે કતઇયાકી યોર તનકીસ કરતા હે હુજુર સરવરે આલમ ફખરે બની આદમ (સલ) કી.” હવે જો બાળુસ પોને એમ લખે તેની મુરાદ તેમ કેવી રીતે થઈ શકે.

હવે આપણે એ જોવાનું છે કે એવી રીતની ઇમારત કોઇ બીજી માતબર ક્રીતાઓમાં પણ છે કે પહેલ વહેલી એ ઇમારત એવજોજ લખી છે. જુઓ શરહે મવાકેફ મતબએ નવલકાશોર લખનામાં છપાયેલી સફા ૬૬૩ માં ફતોમફરો જે એમ કહેતા હતા કે નખી (સલ) ને માટે ઇદમે ગયખતું બાળુવું પણ જરૂરી છે તો તેનું રહ કરતાં લખે છે કે “અમો જવાબમાં લખીશું” કે તમોએ જે બચાન કયું” છે તે કેટલીક વાતોથી રફૂ છે. કુદલ ગયખની વાતો નખી (સલ) જાણે છે એ વાત તો તમો, અને અમો બન્ને માનતા નથી. કારણ કે નખી (સલ) એ ફરમાવ્યું છે કે અગર હું ગયખની વાતોને જાણતો તો ઘણી બલાઇઓ જમા કરતો અને મને ઇબ્ન પહોંચતે નહીં.

અને કોઈ કોઈ ગયખથી અખરદાર થવું નખી (સલ) ની સાથે ખાસ નથી. એમ તમો ખુદ માનો છો કે કોઈ કોઈ ગયખ તો રીયાઝ કરવાવાળા, તથા બીમારો, તથા ઉંઘેલાઓ પણ જાણે છે ?”

ઉપલી ઇમારત શરહે મવાકેફના કર્તાની છે હવે કહો એવજ પણ રસુલુલાહ (સલ) ના ઇદમને સાધુઓ બીમારો, અને ઉંઘાવલાઓ જેવો કહે છે ? શું ઉપલી ઇમારતની ઢખમાં અને હીફઝુલ હમાનની ઇમારતના ઢખમાં એક જરા પણ ફેર છે ? એથી કંઈ સરખામણી સાબેત થતી નથી. એથી તો માત્ર એટલુંજ સાબેત થાય છે કે જે ઇદમ દરેકમાં હોય પછી તે ગમે એટલે વધારે અથવા ઓછો હોય તો તેની નીસબત નખુવતની શાનની તરફ કરવી મુનાસેબ નથી અને

બીજી કારણ એ કે ખુલ્લામાં આવેલું ગયળ બીજામાં છે અને એ તેની ખાસ સીંદોમાંથી છે. માટે આવેલું ગયળના ચપ્પને કોઈ મનઘડત અર્થના આધારે બીજાની ઉપર બોલવો દુરસ્ત સ્વભાવનો તો સીંદોના વહેમ થઈ જાય છે.

હવે જુઓ મતાલેકલ અનવાર (નોટ) ચરહે મોવાકે ૭૪૬ ૧ લી સફા ૫૩૫, ૫૩૭. " અગર તેઓની મુરાદ નથી (સલ)ને માટે તમામ (ગયળ)થી ખબરદાર રહેવું હોય તો નથી થવાને માટે એ કાંઈ જરૂરી નથી કે તમામ ગયળને જાણે અને અગર મુરાદ કોઈ કોઈ ગયળથી હોય તો એ નથીની સાથે ખાસ નથી. કારણ કે કોઈ પણ એવો નથી કે જેને કોઈ કોઈ ગયળથી વગર શીખવે ખબર ન હોય. "

ઉપલી ઇમારત પણ હીફુસ ઇમાનનીજ નકલ છે. અને હું તો કહું છું કે તેથી પણ વધારે છે. કારણ કે તેમાં તો ઝવદ, અમર, ખકર, વિગેરે પણ લખ્યું છે. અને આ ઇમારતમાં તો " કોઈ પણ " નો શબ્દ લખ્યો છે. એટલે એમાં કોઈ પણ જનદારને સંજો તો આવી જશે.

હવે કહો કે જે જાહેરો એમ કહેના હતા કે હીફુસ ઇમાનમાં નથી (સલ) ની બેઅદમી છાપી છે, તેઓને હું પુછું છું કે આ આઠસો વરસ પર ચએલા પોતાના જમાનાના ઇમામ જેવા આલીમો, અલ્લામા મીર સૈયદ શરીફ, અને કાઝી અઝદ (રહ) ને પણ કહેશે કે એવજુના કુફ્રો અઝાબમાં જે શક કરે તે કાફર છે. આજે આઠસો વરસથી સુન્નત વસ જમાઅત એમને મુસલમાનોના પેશવા માનતા આવે છે, તો શું તે બધી જમાઅત કાફર થઈ ગઈ ?

જ્યારે પહેલ વહેલી ઉપલી ઇમારતો અરેબી બીદઅતીની આગળ એકલે દેવખંદે મોકલી તો આંખો ફાટી ગઈ ! અને હેરાશ યુમ થઈ ગયા ! અને ગમરાટને કારણે છઠી દીકું કે હા ! એઓ પણ કાફર છે ! ! કેમ નહીં ? જહન્નમના દારોગાને તો જહન્નમનુંજ પેટ ભરવું જોઈએ. હજી તો સાફ છે કે જહન્નમના દારોગા થયા અગર જહન્નમના થતે તો શું ન કરત !

ઉપલા ખુલાસાએ ઉપરથી સામેત થઈ ગયું કે અદલામાં થાનવીની એ ખવીસ મુરાદ ન હતી. તેમ એવી ઇમારત લખવી પણ બેઅદમી નથી અથવા શબ્દ હમેશાં સરખામણી માટે આવતો નથી. કોઈ માણસના કહેલા કલામની મુરાદથી કલહું સમજતો તેના પ્રત્યે ધિક્કાર ઉત્પન્ન કરાવવો હેલ્લા દરજ્જાની ગુમરાહી કે. અદલામાં થાનવી કે જમના આજે લાખોની સંખ્યામાં મુરીદો છે તેવા માણસની તરફ ધિક્કાર ઉપજવવાની ફરજીય કરવી કે જેથી લાખો માણસને નફા પહોંચતો બંધ થાય એ રીતનાવીત નથી તો બીજું શું છે ? બીદઅતીઓને યાદ રાખવું જોઈએ કે દજ્જમલોના ફરેમમાં તો ગુમરાહોજ ફસાસે. બીઆરા બરેલ્લાએ પેતાની બધી ઉમર ઝોલમાએ ઉમ્મતને કાફરો સામેત કરવામાં ગાળી કાઢીની ઉપર ૭૦ રીને કુફ સામેત કર્યું. અને કોઈ પર ૭૫ રીને સામેત કર્યું. એ ઉપરથી તો જણાય છે કે એ માણસનું એવું મન હોવું જોઈએ કે માન હું એકલોજ જન્મતમાં જાઉં. અને બીજા બધાને માટે જન્મત હરામ કરી દઉં. એ માણસે એવા એવા મોટા ઝોલમાએ ઉમ્મતને કાફર કહ્યા છે કે જેઓ પોતાના જમાનામાં ચકતા હતા. એ માણસ કાંઈ એમ સમજતો હતો કે કોઈ પણ માણસને જન્મત અથવા દોજખમાં મોકલવો ખાસજ કરાઈ પર મોકલ્યું છે.

અલ્લામા થાનવી પરનું બોહતાન પણ બોહતાનના રૂપમાં જણાઈ ગયું. હાલમાં આમ બોહતો દેવખંદો સુન્ની ઝોલમાઓ તરફ ધિક્કાર ઉપજવવા મુખ્ય ચાર બોહતાનો હતાં જેઓ

પ્રુદાસો સંપૂર્ણ રીતે થઈ ગયો છે. કે કોઈના તો વાક્યોને અવાર નવાર બંધ બેસતાં જાય છે. કોઈના વાક્યોમાં ફેરફાર કરી નાંખ્યો. કોઈના વાક્યોમાંથી પોતાની મતલબને નહતાં કહી મન મુજબનું જુદું કલામ બનાવી દબાવી કાઢી. કોઈના લેખની મુરાદ હલદી સીંધી સમજવી દીધી મતલબ કે જ્યાં જે કાંઈ પણ ક્યું નો ફરજ વગર કાંઈ ન ક્યું. અને હમણાં તેમનાં ચેલાઓનાં પણ જોજ ધંધો છે. ખુદા મળે એઓનાં દિલી ધરાદો થું હશે! હાલ તો કાંઈ મોટું દહેતા નથી. પણ એઓની અળવળ ઉપરથી તો જણાય છે કે કલામ કાંઈ કાલ્યાની જેવું પણ લઇ બેસે.

સુનદરરક બોલતાનોના જવાબ.

હવે માત્ર થોડાંક બોલતાનો કે જે બીદઅતીઓએ એકલે હક્કની ઉપર મુક્યાં છે, જેવું વિગતવાર ખ્યાન મોહનદમાં છે, તેને ટુંકમાં લખી જણાવું છું. જેને જોઇએ તે મોહનદ મંચાવી જોઇ શ્યો. નીચે જે અજીદઓ ખ્યાન કરવામાં આવશે તે અજીદઓએ એકલે દેવગંદના છે.

ત્રીજા અને ચોથા સવાલના જવાબમાં લખ્યું છે કે “અમારા અને અમારા વડીલોની નજદીક અંખીયા, સેલહા, શોદદ, અવલીયા, અને સીદીકીનનો વસીલો તેમની હયાતી, તથા વફાત પછી દોઆમાં લેતો દુરસ્ત છે. પણ દોઆ કરતી વખતે જોમ કહે કે ઓ અલલાહ! હું ફલાણા પુઝોર્ગના વસીલાની સાથે મારી દોઆની કયુલીયત અથવા હાજત તારી પાસે માંથું છું.”

પાંચમાં સવાલના જવાબની ઉવટમાં લખ્યું છે કે “નખી (સલ) ની હયાત જેવી રીતે દુઆમાં હતી તેવીજ રીતે કબર મુઆરકમાં છે, અને આલમે બરઝખમાં પણ છે.”

સવાલ સાતમાંના જવાબમાં લખ્યું છે કે “હુજુરે આઝમ (સલ) પર વધારે દુરદ કરીફ પડતું મોટા સત્તામ, મુસતહમ, અને સારો અદલો મળવાનું કારણ છે. પછી દુરદ કરીફ, દલાએલુલ ખયરાત, અથવા ત્રીજા પુઝોર્ગના રિમાલાઓ પણ પઠવા સવાબથી ખાલી નથી.”

સવાલ અઝારમાંના જવાબમાં ઉવટે લખ્યું છે કે “હવે જે તમો પુઝો છે કે શેખોની આત્મ શક્તિથી ફાયદો અને સીનાઓ, અને કબરોથી છુપા લાઓ મળે છે કે નહીં તેના જવાબમાં લખીએ છીએ કે ખરેખર મળે છે. પણ હામ જે વાતો આમ લોકોમાં ચાલી રહી છે તે રૂઢી મુજબ નહીં. પણ હા! જે તરીકા કે ખામ, અને એહસુલાદથી છુપો નથી તે રૂઢી મુજબ જરૂર મળી શકે છે.”

સવાલ તેરમાં અને ચક્રમાંના જવાબમાં ઉવટે લખ્યું છે કે “મારીનઆલા મોટે દિલા, અને મકાન, સામેત કરવું અમો દુરસ્ત સમજતા નથી. અને કહીએ છીએ કે દિલા, અને મકાન, અને તમામ નાશકારક સીફનોથી તે પરિત અને શ્રેષ્ઠ છે.”

સવાલ પંદરમાંના જવાબમાં લખ્યું છે કે “અમારા સરદાર, અમારા માલેક, અમારા ખાસ, કમામતને દીવસે બારીતઆલા પાસે અમારી ખસિશ કમવાવાળા મોહનદ (સલ) તમામ અબલુકથી શ્રેષ્ઠ, અને હક્ક તઆલાની નજદીક સર્વથી બેહતર છે. અતે ખુદા પાકની નજદીકી મેળવવામાં અને બારી તઆલાની પાસે હાંચી પદવિ મેળવવામાં ટાંક માલુસ આપ (સલ) ની બનોબર તો શું પાસે પણ જઈ શકતો નથી. અને આપ (સલ) તમામ રસુલો, નબીયો, અને સુદી હાદેમી ટાંગીઓને તમામ કરવાવાળા છે.”

સવાલ સોળમાંના જવાબમાં લખ્યું છે કે “અમારો અને અમારા વડીલોનો એવો અકીદો છે કે કુલ્યૈ આલમ (સલ) નખીમોને તમામ કરવાવાળા છે. અને આપ (સલ) પછી બીજો કોઈ બધું નથી નથી.”

સવાલ સત્તરમાંના જવાબમાં લખ્યું છે કે “જો કોઈ માણસ એમ કહે કે રસુલુલ્લાહ (સલ) ને અમો ઉપર એટલી ફઝીલત છે જેટલી મોટામાપને નાના બાઈની ઉપર હોય છે તો તે માણસ ઇસલામના દાએરાથી દુર છે.”

સવાલ ૧૮ માંના જવાબમાં લખ્યું છે કે “અમો મોટેથી કહેવાવાળા, અને દીલથી અકીદો રાખવાવાળા છીએ કે અમારા સરદાર નખી (સલ) ને તમામ મખલુકથી વધારે ઇસ્મા અલ્લા છે.”

સવાલ ઓગણીસમાંના જવાબમાં લખ્યું છે કે “જો કોઈ માણસ એમ કહે કે ફલાણો માણસ નખી (સલ)થી વધારે આલીમ છે તો તે માણસ કાફર છે. અને તે માણસના કુકનો ફતવો અમારા વડીલો આપી ચુક્યા છે જેટલું બધું કર્યા છતાં નખી (સલ)થી સયનાન મરદુદનો ઇસ્મ વધારે છે એ વાત અમારી કીનાઓમાંથી કોઈ પણ માણસ કેવી રીતે કાઢી શકે?”

સવાલ વીસમાંના જવાબમાં છેવટે લખ્યું છે કે “અમારી નજદીક જે માણસ રસુલુલ્લાહ (સલ)ના ઇલ્મને ઝવદ, બાદર, અને જનાવરોની બરેબર સમજે તે કાફર છે.”

સવાલ એકવીસમાંના જવાબમાં લખ્યું છે કે “અમો તો શું! પણ કોઈ પણ મુસલમાન એવો ન હશે, કે જે આપ (સલ)ના વિશ્વાદના ખયાનને તો શું! પણ આપ (સલ)ના પગરખાં ધરતી ધૂળ, અથવા આપ (સલ)ના સવરીના મથેડાના મુઝના ખયાનને પણ છુટો, અથવા શીદખતે સઈયા, અથવા હરામ કહે. જે હાથનોને કે એક જરાએ આપ (સલ)થી નીસખત હોય, પછી તે આપ (સલ)ની વિશ્વાદની હોય, અથવા આપ (સલ)ની જગૃન, નીંદ્રાની હોય, તે દરેક અમારી નજદીક ધણીજ ઉત્તમ, અને ઉચ્ચ દરજ્જાની મુસલ્મન છે.”

સવાલ એવીસમાંના જવાબમાં લખ્યું છે કે “અમો અને અમારા વડીલો આ વાતનો પકીન રાખીએ છીએ કે જે કલામ બારી તઆલાએ ખયાન કર્યું છે અથવા બલિબે કરશે, તે ખરેખર સાચું વહેમ વગરનું, અને બંધગેરતું છે. અને તેના કેઈ પણ કલામમાં જુલુનું ગુમાન પણ સઈ શકતું નથી તેમજ વિરુદ્ધનો વહેમ પણ કરી શકતા નથી. એમ છતાં પણ જો કોઈ માણસ કહે તો તે કાફર, મુલહેદ, અને ઝીનદીક છે, અને તેમાં ઇમાનનું નામ એ નથી.”

સવાલ છબીસમાંના જવાબમાં છેવટે લખ્યું છે કે “કાદ્યાનીના કાફર થવાની બાજત અમરા સયમ હઝરત મોક્કાના રશીદ અહમદ મોહી (રહ)નો ફતવો તો હપાઇને બદાર પણ પડી ચુક્યો છે.”

કાલમાં વળી કેટલાંક મુદ્દતથી અલ્લામા અશરફઅલી યાનવી સાહેબ ઉપર એક નવું બોહતાન તાન બે ખુનવાદ જુદા ફજ્ગસો તરફથી બાંધવામાં આવ્યું છે. અને એ બોહતાનની ખુનવાદને પણ કુકનો ફરજે સુધી પહોંચાડવામાં આવી છે અને તે એ છે કે અલ્લામા યાનવી હવે પોતાના નામનો કલમો પકારે છે. ખુદાની પનાહ!

એ કીરસો એક માણસ કે જે અલ્લામાનો ઝુરીદ પણ નહોતો તેના રખખની કાલતને લખતો છે, તેણે જે કમળ અલ્લામા પર લખ્યો તથા તેનો જે જવાબ અલ્લામા સાહેબે આપ્યો તેમાં વિગતવાર ખુલાસો નીચે ફૂલજ છે. તે માણસ પોતાના કમળની ઉબદમાં લખે છે કે

“એક વખતે સેવકનું રામપુર જવું થયું. અને ત્યાં એક મસજીદમાં એક મોલવી સાહેબ જેવણ તાલેબે ઇસ્મ હતા તેમની પાસે થાખવાનો ભેગ થઈ ગયો અને એ પણ જણાયું કે તે મોલવી સાહેબ તમારા મુરીદ હતા તેથી તેમની સાથે વધુ મહોબત થઈ ગઈ. અને વાત ચીત ફરમ્યાન જણાયું કે તેવણની ઉપર ચાના ભુવનથી બે ચોપાન્યા “અલ્લમદાદ” તથા “હુસ્તુલ અઝીઝ” પણ માસીક આવે છે. સેવકે તે બેવા માટે માંગણી કીધી. તો તે મોલવી સાહેબે કેટલાક ચોપાનીયાઓ મને બેવાને માટે આપ્યાં. અલ્લમદાદીલાહ ! જે મઝા તે ચોપાનીયાઓથી મળી તે બચાન થઈ શકતી નથી. એક દીવસનો બનાવ છે કે હુસ્તુલ અઝીઝ બેઠ રહ્યો હતો અને બપોરનો વખત હતો એટલામાં નીંદ્રા આવવા લાગી. તેથી સુઈ જવાનો ઇરાદો કર્યો. રિસાલો હુસ્તુલ અઝીઝ એક બાજુએ મુકી દીધો. પણ જ્યારે સેવકે કરવટ બદલી ત્યારે દીલમાં ખયાલ આવ્યો કે કીતાબને પીક થઈ. તેથી રિસાલો હુસ્તુલ અઝીઝ ઉંચકી માથે સીરાણે મુકી દીધો. અને ઉંઘી ગયો. કેટલીકવાર પછી સ્વપ્ન બેઠું છું કે કલમો શરીફ લાઈલાહા ઈલ્લલાહ પડું છું પણ મોહમ્મદ રસુલુલાહની જગ્યાએ.....તું નામ લઉં છું. એટલામાં દીલમાં ખયાલ આવ્યો કે કલમો શરીફના પઠવામાં તારેથી ભુલ થઈ. એને પાછો સહી પઠવો બેઠ્યો. એ ખયાલથી પાછો કલમો શરીફ પડું છું. દીલમાં તો એ છે કે સહી પઠાય. પણ જીભથી બેધડક રસુલુલાહ (સલ) ની જગ્યાએ.....નીકળી જાય છે. બે કે હું નાણું છું કે એવી રીતે દુરસ્ત નથી. મગર બેઅખત્યાર મોટેથી એજ કલમો નીકળે છે, બેચારવાર જ્યારે એમજ થયું ત્યારે તમને સાંભળે બેઠું છું. અને બીજા પણ કેટલાક માણસો તમારી સાથે હતા. પણ એટલામાં મારી એ હાલત થઈ ગઈ કે હું ઉભો ઉભો ચક્કર આવવાને કારણે જમીનપર પડી ગયો. અને એક ઘણી બેશથી ચીચયારી પાડી. અને મને જણાતું હતું કે મારામાં કંઈ પણ શક્તિ રહી ન હતી. એટલામાં સેવક સ્વપ્નથી જાગૃત થયો. પણ શરીરમાં તેજ પ્રમાણે બે શુદ્ધી હતી. અને નાતા-કતીની અસર પણ તેમજ હતી. મગર સ્વપ્ન અને જાગૃત બંને હાલતમાં આપનોજ ખયાલ હતો. પણ જાગૃત હાલતમાં કલેમા શરીફની ભુલનો જ્યારે ખયાલ આવ્યો તો એવો ઇરાદો થયો કે એ ખયાલને દીલથી દુર કરવો બેઠ્યો. એટલા માટે કે વળી પાછી કેઈ એવી ભુલ ન થાય. એ ખયાલના કારણે સેવક બેસી ગયો. અને પાછો બીજી કરવટ સુધને કલમો શરીફની ભુલને દુર કરવા રસુલુલાહ (સલ) પર દુરુદ શરીફ પડું છું. પણ પાછો એમ કહું છું કે અલ્લાહુમ્મા સદ્દે અલ્લા સૈયદના વ નબીયેના વ મોલ્લાના.....બે કે હવે જાગૃત છું. સ્વપ્ન નથી. મગર બેઅખત્યાર છું, નાચાર છું. જીભ મારા કાણુમાં નથી. તે દીવસે એવોજ ખયાલ રહ્યો. બીજે દીવસે જાગૃત હાલતમાં નબળાઈ રહી. ઘણો રડ્યો. બીજા પણ ઘણા બધાએ આપની આજી મહોબતના કારણે છે. ક્યાં સુધી લખું.”

—: જવાબ :—

“એ બનાવમાં દીલાસો હતો કે જેની તરફ તમે વલણ કરો છો તે માણસ ભારીતઆલાની મહેરબાનીથી સુખનોની તાબેદારી કરવાવાળો છે.”

ઉપલા જવાબના આધારે એમ કહેવામાં આવે છે કે સ્વપ્ન જોનાર માણસ આટલું બધું કુદે બક્યો છતાં તેને તૈયાર કરવાનું ન લાગ્યું. તેથી જણાવ્યું આવે છે કે એના કુદરીયાતના બકવાસથી અલગમાં રાજ છે. અને કુદરી રાજ રહેતું પણ કુદ છે. અને એવજીને એ વાત પસંદ છે કે લાઇલાહા ઇલ્લાહ પછી.....કહે.

હવે આપણે જે એ બાબતમાં જોવાનું છે તે એજ છે કે ઉપલો સ્વપ્ન જોવાવાળો માણસ સ્વપ્ન અને જાગૃત બન્ને હાલતમાં જ્યારે તેણે ઉપલો બકવો કર્યો ત્યારે તે પોતાના અખત્યારમાં હતો કે નહીં. ત્યારે સ્વપ્નની હાલત તો એ અખત્યાર હતી તે તો કોઇ પણ માણસ કહી આપશે. હવે માત્ર જે કલામ કરવાનું છે તે માત્ર બેદારીની હાલતનું છે. તો તે તો તે માણસ ખુદ પોતેજ હાથે છે કે હું પોતે જાણતો હતો કે હું ભુલ કરું છું પણ તેની જાન તેના અખત્યારમાં બેચેનીના કારણે ન હતી. તેમ તે માણસ જેવી રીતે મોડેથી ઉપલો બકવાસ કરવો દુશ્વર ન સમજતો હતો તેમ તેને દીલથી પણ ધિક્કારતો હતો એ તેની ઇમારતપરથી સાફ રીતે સમજી શકાય છે. તેમ જ્યારે પાછો તે પોતે પોતાના કામમાં આવ્યો ત્યારે ધણેજ રડ્યો. એ રડતું પોતાથી થએલી ભુલને માટે હતું. એટલે તોયો હતી. એ બધો વાતોનો ખુલાસો તેના કાગળ પરથીજ જણાવ્યું આવે છે. અને એ બેચેનીની હાલત મટી જવા પછી પોતાને જે એ ભુલ માટે કરવું હતું તે કરીને તેણે કામળ લખ્યો. હવે તેને માત્ર ખ્યાલની તાઅયીર વગર બીજું શું લખે ? જે નસીહતો એવી ભુલ કરે તેને માટે કરવાની હતી તે તો તેણે બધી પહેલાંથીજ કરી લીધી હતી. હવે જે કોઇ એમ કહે કે એવો બેહુદો બકવો કરવાથી તેની આ તેના નીકાહમાંથી નીકળી ગઇ, તો તેને પાછા નીકાહ કરવાની તો નસીહત કરતે ! તો તેનો જવાબ એ છે કે તેમ પણ નથી. કારણકે એકાએક હાથથી વધારે રંજના પહેંચવાથી પોતાના કામથી નીકળી જનાર, તેમજ એકાએક હાથથી વધારે ખુશીના હાસિલ થવાથી પોતાના કામથી નીકળી જનાર, તેમજ દીવાના, તેમજ સ્વપ્નમાં ભુલ બહુ ભોલનાર, વિગેરેથી અગર એવી ઇજ્જતેસરી હાલતમાં કોઇ શબ્દ મોટેથી નીકળી નાય તો તેથી તે કાંઇ કાફર થતો નથી. જુઓ, મુસલીમ શરીફમીનો કોરસો કે જ્યારે એક માણસ જંગલમાં સુઇ ગયો અને જ્યારે જાગૃત થયો તો જુએ છે કે માલ અમત્યાથી લાધેલું તેનું કંટ ખોવાઇ ગયું હતું. ત્યારે તે ધણેજ બેચેન થઇ ગયો. અને તેને શોધવા લાગ્યો અને તે શોધવાનીજ હાલતમાં પાછો તેની ઉપર લંબનો ગલળો થયો, અને તે પાછો હાંધી ગયો. અને થોડીક વારે જ્યારે પાછો જાગૃત થયો તો જુએ છે કે તેનું કંટ તેની પાસે ઉભું હતું ત્યારે તેણે ખુશીના આવેશમાં કહ્યું કે “અનતા અબદી, વ અનના રખ્યોક” એટલે આ અલ્લાહ ! તું મારો બંદો, અને હું તારો રખખ છું. એ વાત જ્યારે રસુલુલાહ (સલ) ની આગળ કહેવામાં આવી તો આપ (સલ) એ ફરમાવ્યું કે “અખતાઆ મીન શીફતીલ ફહ” એટલે તે માણસે ભુલ કીધી એકાએક ખુશીના વધી જવાથી. અગર જે તે માણસ કાફર થઇ ગયો હતો તો જરૂર હુજુર (સલ) “ખતા” નો શબ્દ ન કહેતે. કારણ કે ખતા ઇસલામુર્તક થતી નથી. જુઓ રોઝાના મસઅલામાં પણ અગર કોઇ ખતાથી રોજો તુડી જાએ છે તો કહ્યો શાય પડતો નથી.

ઉપલી બાળત પરથી જળ્યાઈ આવ્યું કે તે કાફર થયો ન હતો. હવે જે એમ કહેવામાં આવે છે કે તેને તોળા કરવાની નસીહત આ માટે કરવામાં ન આવી ? તો સાહેબો ! તેણે તોળા કરીને તો કાગળ લખ્યો. તે શું તેના કાગળ ઉપરથી સમજવું નથી ? સમજવું છે તો બધું. પણ ઉપલી બુદ્ધિના દબ્બલોને માત્ર મોહતાનથીજ મતલબ છે. એ વિષય પર ધણી વખતે અલ ઇમિદદમાં ખુલાસાઓ પ્રગટ થયા પણ કોણ જુએ છે ! જેમની બુદ્ધિની આંખો પર ઇર્ષાની ઢાંચી આવી ગઈ હોય તેને શું દેખાય !

અગર અસ્લામા શાનવીને નખીનો દાવો હતો તો શું જવાબ આવો લખતે ? અરે મુખાંઓ તેનો જવાબ તો એમ લખતે કે જુઓ તમે અને નખી માનતા નથી તો ખુદ પાક તમારી પાસેથી જન્મરસ્તી તમારે મોઢેથી મારી નખવતનો એકરાર કરાવે છે. માટે અને નખી માનો ! ઉપથી ઇર્ષ્યારતને બદલે શું માત્ર એમ લખે કે “ એ બનાવમાં દીલસો હતો કે જેની તરફ તમે વશજ કરો છો તે માણસ બારી વચ્ચાલાની મહેરબાનીથી સુતનોની તાબેદારી કરવાયો છે.”

અફસોસ ! સદ અફસોસ ! ! જેવી રીતે બરેલવીઓ બીદઅનીઓ એકલે દેવચંદના સુની આલીમો પ્રત્યે વેર ભાવ રાખે છે, એવીજ રીતે નજદીયો એકલે સુન્નત વલ જમાઅતથી રાખતા હતા.

ઉપર બયાન થયા પ્રમાણે દરેજ નવા નવા મોહતાનો એકલે હકક માટે બગેલીની કુર્ મેન્ડેકચરીંગ કુલ કીમીટેડના કુર્ના સાંચામાં દગ્ગતા જાય છે. ક્યાં સુધી એઓને કાઈ જવાબ આપતો ફરે કારણ કે એઓનો તો એજ પધો છે. આજે તો એવો વખત છે કે આર્યસમાજયો હજારો ઇસલામીઓને કાફર બનાવતા જાય છે તેઓના મુકામલામાં વખત ગાળવો એમએ તો ને કામ પોતે પણ કરતા નથી, અને જેઓ એ કામ લીધું કરે છે તેમના કીમતી વખત આવાં આવાં જુદાં મોહતાનીની બાંધ-શીથી બરબાદ કરે છે. એકલે સુન્નત વલ જમાઅતની ઉપર જે ચાર મોહતાનોના આધારે એઓને અહકાર હતો તેનો ખુલાસો અલહમદેલીલ્લાહ બન્ને પક્ષોની કીતાબો ઉપરથી મેં સંપૂર્ણ રીતે કરી નાખ્યો છે. જેમાં હવે કોઈ પણ કલામનો સમાવેશ થઇ શકતો નથી. કીતાબોના આપેલા હવાલા પ્રમાણે જેને એમએ તે કીતાબો મંગાવી એમ લે !

એ બીદઅની બરેલવીએ ફુન્યામાં કેટલા મોટા મોટા આલીમોને કાફર કલા છે તેનું જે વિમતવાર બયાન જેવું હોય તો ગલ્તઅતુલ હક્ક સુરાહાયાદ પગલીક પ્રેસમાં છપાયેલા રિસાલો મંગાવી એમ લો. એ કીતાબમાં જળ્યાવવામાં આવ્યું છે કે એણે આલમએ ઉમ્મતના પચાસ એવા એવા શાનદાર આલીમોને કાફર કલા છે કે તે સાંભળી દીલ કુછ જાય છે. તેમાં સર્વથી પહેલાં સૈયદુત્તાએહા હુઝરત શૈખ અહમદ ફાફક સરહિન્દી મુજદ્દહે અલ્ફે સાની (૨૬) નું નામ એમને તો દીલમાં એક કંપારી આવી જાય છે. એ વગર મુસ્તી હુતુલ્લાહ અલીગઢી સાહેબ, મૈલાના અહમદઅલી સહારનપુરી સાહેબ, ગાછ ઇસમાઇલ શહીઃ (૨૬) અને અસ્લામા મોહમ્મદ કાસિમ નાનાતવી (૨૬) ની જેની પવિત્ર હસ્તીઓ પર એ દોજખી દારોમાએ નાહકનો કેહેર વરસાવી દીધો છે. એ વગર એની કીતાબો જેશે તો તેમાં માત્ર આલમએ ઉમ્મતને કાફરો સામેત કરવા વગર બીજું કંઈ નથી. જે માણસ એકલે ઇસલામના ઇમીમે જેવા મીર સૈયદ શરીફ, તથા કાછ અહમદ, તથા મૈલાના નીઝામી મંજવી, તથા મુલ્લાં જમી જેવાઓને કાફર કહેવાથી ન લજવાયો, તે અમર દેવચંદના થોડાક અથવા બધી જમાઅતને કાફર કહી કે તો તેમાં કંઈ પણ નવાઈ જેવું નથી. એને તો એવી ટેવ પડી ગઈ હતી, અને એના નાલાયક અબજુ ચેલાઓને પણ એજ ટેવ પડી ગઈ છે.

આહ વસીયુદ્ધમાહ (૨૬) તથા આહ અબદુલ અઝીઝ (૨૬) વિગેરે જેવા મહાન મોહકીસોને પોતાનો રિવાજોઓમાં કાફર લખવા હેવટના દરજ્જાની યુમરાહી નથી તો બીજું શું છે? આજે તમારા ભેળો, તમારા બધાનો, તમારી ચાઓની ઉપરથી સેંકડો દલીલોની સાથે એકલે દેવચંદ તમે ઉપર એવી રીતે કુફ સાબેત કરી, શકે છે કે તમે અગર હાથ રમડી રમડી મરી જાઓ તો પણ તેનો ખરો જવાબ ન આપી શકો. પણ એકલે દેવચંદ એમ ચાહતા નથી કે ઇસલામનો દાવો તમે ચક્ર જમ્ય. એકલે દેવચંદ તો એમ ચાહે છે કે દુન્યામાં સર્વથી મોટી સંખ્યા ઇસલામીઓની થાય, અને નબીયે કરીમ (સલ) સર્વ અબધાઓથી એક મોટી ટોળાને લઇને જન્મતમાં દાખલ થવામાં તે સર્વ ઉપર ફખર હાંસેલ કરે! બીદઅતીઓ! શું તમારા જેવા અબલોના કહેવાથી કાઇ માણસ કાફર, અથવા મુસલમાન ચક્ર જવાનો છે. ? શું જન્મ દોજખના તમે માણિક છો? એ બધો લગંડ દીલમાંથી દુર કરી નાંખો! અને અલ્લહ, અને તેના રસુલ (સલ) એ બતાવેલા રસ્તા પ્રમણે હલાલ રોજથી તમારી દોજખ બરો! માત્ર એક તમારું પેટ બરવાને માટે એકલે ઇસલામમાં ફાટકુટતું બી ન વાવે! અને તૌબા કરી લો!

હેવટે હું કહું છું કે તમામ તખરીફ તે સર્વ શકિતવાન જાનને માટે છે કે જે સર્વ ખામીઓથી પરિત્ર છે. અને દુરદ અને સલામતીઓ તેવણ પર ચાઓ કે જેવણું મુખારક નામ મોહમ્મદ (સલ) છે. અને તેવણના દોરનાપર, અને તમામ મોમીનોપર! આમીન.

ઉપકાર.

બારી તઆલાનો લાંબ લાંબ શુક છે કે જેણે આ કામ સુખ નાચીજના હાથે અંભમ આપ્યું. આ તકે જે આહેબોએ કે આ રિસાલો છપાવી સુફત વહેંચવા માટે નાણા સંબંધી જે સમવક કરી આપી છે, તેઓનો પણ ખરા અંતઃકરણ પુર્વક આભર માનું છું.

Z.

મજકુર સરનામે.

જે માણસ જેકે જાનાતું પોસ્ટ સ્ટાંપ મોકલશે તેને આ રિસાલો મુફત
મોકલવામાં આવશે.

મેનેજર.

મદ્રાસ મોહમ્મદીયાહ અરબીયાહ ઇસલામીયા.

રાંદેર છાત્રા મુરત.

જાપનાર:-મોવિન્દજી ડાહ્યાભાઈ નાયક

જાપવારું ટેકણું:-શ્રી 'અનાવિસ વંશ' પ્રી-પ્રિંટ પ્રેસ,

નરાનપુરી ભાગળ, બાજવાળી પેઠા-મુરત.

